
Oktober 2020

Anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktions- nedsættelse

Ankestyrelsen

ANKESTYRELSEN

Telefon: 33 41 12 00 mandag til fredag klokken 9-15

Postadresse: Ankestyrelsen, 7998 statsservice

Mailadresse: ast@ast.dk

Hjemmeside: www.ast.dk

ISBN nr.: 978-87-7811-390-0

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1 SAMMENFATNING	5
Undersøgelsens formål	5
Hovedkonklusioner	6
Rapportens disposition	8
KAPITEL 2 HVAD ER ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE?	9
Anbringelser uden samtykke	9
KAPITEL 3 OMFANG AF ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE	13
Omfang af anbringelser uden samtykke	13
KAPITEL 4 TRE TYPER AF FORLØB	21
Meget forskelligartede sager	22
type 1: Anbringelse inden funktionsnedsættelsen konstateres	22
type 2: Anbringelse grundet sociale forhold	24
type 3: Anbringelsen grundet udfordringer knyttet til funktionsnedsættelsen	26
KAPITEL 5 FORLØBET OP TIL ANBRINGELSEN	29
Kommunerne kender typisk sagerne længe inden anbringelsen	29
Der er flere muligheder for støtte	30
Der gives flere former for støtteforanstaltninger inden anbringelsen	34
Valg af indsatser afhænger af situationen	36
Kommunerne vurderer, at de udtømmer alle muligheder, når de indstiller til anbringelse uden samtykke	40
KAPITEL 6 INDDRAGELSE AF FORÆLDRE OG BARN/UNG	45
Inddragelse er vigtigt og lovpligtigt	46
Relationen mellem sagsbehandler og forældre	58
Variierende samarbejdsrelationer	61
Inddragelse af barnet/den unge	64

KAPITEL 7 ÅRSAGER TIL ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE	71
Årsager til anbringelsen	71
Flere grunde til ikke at give samtykke	77
Manglende informeret samtykke eller tvivlsomt samtykke	84
Den unge ønsker at blive anbragt	87
BILAG 1 METODE	89
Registerdata	89
Sagsgennemgang	89
Interview	93

KAPITEL 1

**FUNKTIONS-
NEDSÆTTELSE**

Undersøgelsen handler om de funktionsnedsættelser, som i serviceloven hører under "betydelig og varig psykisk og/eller fysisk funktionsnedsættelse". Det betegnes i rapporten blot som funktionsnedsættelse.

Sammenfatning

Social- og Indenrigsministeriet har bedt Ankestyrelsen om at undersøge kommunernes praksis for anbringelse uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse.¹

En afgørelse om anbringelse uden samtykke er en af de mest indgribende foranstaltninger, og udgangspunktet er derfor altid, at kommunen skal forsøge at opnå samtykke fra forældre og den unge, der er fyldt 15 år, før der træffes afgørelse om anbringelse. Der kan imidlertid være forhold, der gør det nødvendigt, at anbringe barnet eller den unge uden samtykke (servicelovens § 58). Reglerne om anbringelse uden samtykke beskrives i kapitel 2.

UNDERSØGELSENS FORMÅL

Formålet med undersøgelsen er at belyse, hvad der gør sig gældende i sager, hvor børn og unge med funktionsnedsættelse bliver anbragt uden samtykke. I undersøgelsen svarer vi på følgende spørgsmål:

- Hvad er omfanget af anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse?
- Hvad karakteriserer forløbet op til anbringelsen uden samtykke? Herunder overblik over typer af forløb og beskrivelse af, hvilken støtte og dialog, der har været inden anbringelsen uden samtykke.
- Hvilke årsager er der til, at kommunerne anbringer børn og unge med funktionsnedsættelse uden samtykke? Herunder grunde til, at forældre og den unge, der er fyldt 15 år, ikke samtykker til anbringelsen.

Denne undersøgelse er anden del af en samlet undersøgelse om anbringelser uden samtykke. Hvor første del handlede om anbringelser uden samtykke generelt, handler denne undersøgelse om anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse. De to delundersøgelser kan læses uafhængigt af hinanden. Første delundersøgelse blev gennemført i første halvår af 2019 og er offentliggjort på www.ast.dk.

UNDERSØGELSENS DATAGRUNDLAG

- Interview med faglige ledere og sagsbehandlere i fire kommuner.
- Interview med otte forældre til børn og unge med funktionsnedsættelser af forskellig karakter, der er anbragt uden samtykke.
- Gennemgang af 18 sager om anbringelse uden samtykke, fordelt på afgørelser efter servicelovens § 58, stk. 1, 2 og 3.
- Registerdataanalyse foretaget af Social- og Indenrigsministeriet.

Se bilag 1 for en uddybning af de anvendte metoder.

HOVEDKONKLUSIONER

I det følgende præsenterer vi undersøgelsens hovedkonklusioner.

OMFANG AF ANBRINGELSER UDEN SAMTYKKE

Stort set uændret antal anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse

Det samlede antal anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse er samlet set stort set uændret i perioden 2012-2017². Ved udgangen af 2017 var 3578 børn og unge mellem 0 og 17 år med funktionsnedsættelse anbragt³. For visse større diagnosegrupper er antallet af anbringelser uden samtykke dog steget i perioden 2012-2017.

FORLØBET INDEN ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE

Tre overordnede typer af forløb op til anbringelsen

Det er meget forskelligt, hvordan sager med en anbringelse uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelser forløber inden anbringelsen. I sagsgennemgangen og interviewene ser vi tre overordnede typer af forløb op til en anbringelse uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse:

- Type 1: Anbringelse inden funktionsnedsættelsen konstateres, hvor anbringelsen og støtte inden anbringelsen bundes i sociale forhold
- Type 2: Anbringelse efter funktionsnedsættelsen er konstateret, hvor anbringelsen og støtte inden anbringelsen primært bundes i sociale forhold

² Data om antallet af anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse er ikke tilgængelige senere end 2017. Tallene baserer sig på datatræk fra Danmarks Statistik foretaget af Social- og Indenrigsministeriet.

³ Den metodiske afgrænsning af gruppen beskrives i kapitel 2.

- Type 3: Anbringelse efter funktionsnedsættelse er konstateret, hvor anbringelsen og støtte inden anbringelsen hænger tæt sammen med funktionsnedsættelsen og ikke sociale forhold

Barnet og familien har typisk modtaget flere typer af støtteforanstaltninger inden anbringelse uden samtykke

Ifølge de kommuner, som vi har talt med, er de fleste forløb op til anbringelser uden samtykke kendetegnet ved, at barnet og familien har modtaget flere typer af støtteforanstaltninger. Hvilke indsatser, kommunen vælger at tilbyde familien, afhænger blandt andet af bekymringsgrad, forældrenes ressourcer og samarbejdet med forældrene og barnet.

Ifølge kommunerne udtømmer de alle muligheder for støtteforanstaltninger forud for anbringelsen uden samtykke. Nogen forældre oplever dog, at deres kommune ikke i tilstrækkelig grad udtømte mulighederne for mindre indgribende foranstaltninger inden anbringelsen af deres barn.

Vigtigt med samarbejde mellem kommune og forældre

De interviewede kommuner vægter inddragelse, åbenhed og løbende orientering af forældrene om påtænkte tiltag højt. Der kan dog være situationer, hvor kommunen overvejer timing af orienteringen af forældrene nøje, og nogle forældre oplever, at kommunen ikke altid har tydeliggjort sin dagsorden for dem. Orientering om, at kommunen er meget bekymret for barnet og overvejer anbringelse, kan af forældrene opleves som en trussel, hvilket kan påvirke samarbejdet. Kommunerne oplever, at forældresamarbejdet varierer meget i omfang og form afhængigt af, blandt andet hvilken familie eller type forældre, der er tale om, og hvilken hjælp familien bevilges i forløbet op til anbringelsen uden samtykke. Forældrene beskriver ligeledes meget forskellige oplevelser af samarbejdet med kommunen.

Barnets funktionsnedsættelse giver udfordringer for inddragelsen

Manglende sprog, manglende kognitive evner og anderledes tankegang og reaktionsmønster relateret til barnets funktionsnedsættelse kan give udfordringer i forbindelse med børnesamtaler og inddragelse af barnet eller den unge. Inddragelsen kan være særligt påvirket ved sagsbehandlerskift. Endelig er der ved børn med funktionsnedsættelser, i lighed med andre børn, bekymring for at overbelaste barnet ved inddragelsen.

ÅRSAGER TIL ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE

Flere årsager til anbringelser uden samtykke

Af interview og gennemgangen af sager fremgår det, at grundlaget for anbringelsen kan knytte sig til forældrenes manglende forældreevne, barnets eller den unges udfordringer, eller en kombination heraf. Barnets eller den unges udfordringer kan

være misbrug, kriminalitet og uhensigtsmæssig adfærd, og vil ifølge de interviewede kommuner ofte være knyttet til deres funktionsnedsættelse. Anbringelsen bliver uden samtykke på grund af uenighed om anbringelsesgrundlaget, uenighed om omstændighederne ved anbringelsen såsom sted og samvær, eller fordi signalværdien ved at samtykke til en anbringelse er uønsket. Endelig vurderer kommunen i nogle sager, at forældrene og/eller den unge ikke er i stand til at give et informeret samtykke, eller samtykket er tvivlsomt og omskifteligt.

RAPPORTENS DISPOSITION

Rapporten er opdelt i seks kapitler, der belyser forskellige temaer:

Kapitel 1: Sammenfatning

Kapitel 2: Hvad er anbringelse uden samtykke?

Kapitel 3: Omfang af anbringelser uden samtykke

Kapitel 4: Tre typer af forløb

Kapitel 5: Forløbet op til anbringelsen uden samtykke

Kapitel 6: Kommunens samarbejde med forældre og barn

Kapitel 7: Årsager til anbringelse uden samtykke

Bilag 1: Den metodiske tilgang, der ligger til grund for undersøgelsen

KAPITEL 2

Hvad er anbringelse uden samtykke?

I dette kapitel beskriver vi kort den juridiske baggrund for anbringelser uden samtykke særligt blandt børn og unge med funktionsnedsættelse.

ANBRINGELSER UDEN SAMTYKKE

Juridisk har det stor betydning, om forældremyndighedsindehaver – og den unge der er fyldt 15 år – ønsker at give samtykke til anbringelsen. Det skyldes, at der er forskellige regelsæt, der træder i kraft i forbindelse med anbringelsen afhængig af, om der er givet samtykke eller ej og dermed om anbringelsen skal være frivillig – efter § 52 – eller tvangsmæssig - efter § 58.

Frivillig anbringelse

Når kommunen indhenter samtykke til en frivillig anbringelse, skal der være tale om et *informeret* samtykke fra henholdsvis forældremyndighedsindehaver og barnet/den unge over 15 år. Det vil sige, at parterne skal være enige i og forstå formålet med den frivillige anbringelse efter reglerne i servicelovens § 53.

Der er *ikke* tale om et informeret samtykke, hvis parterne ikke har forstået grunden til anbringelsen eller stiller betingelser for samtykket; fx at de kun vil give samtykke, hvis anbringelsen er et bestemt sted eller i en bestemt tidsperiode. Hvis der ikke er tale om et informeret samtykke, skal sagen i stedet behandles efter reglerne i serviceloven § 58, stk. 1, som vi beskriver i næste afsnit.

Hjemgivelse

Parterne kan til enhver tid tilbagekalde et informeret samtykke. Ved tilbagekaldelse af samtykket er betingelserne for den frivillige anbringelse ikke længere opfyldt. Kommunen skal herefter træffe afgørelse om hjemgivelse og fastsætte en hjemgivelsesperiode på op til seks måneder. Kommunen kan kun i ganske særlige tilfælde undlade at fastsætte en hjemgivelsesperiode (jf. § 68, stk. 7, i serviceloven). Ved fastsættelse af en hjemgivelsesperiode får kommunen mulighed for at tilrettelægge hjemgivelsen. Kommunen kan også benytte hjemgivelsesperioden til at vurdere, om barnet fortsat skal være anbragt, selvom forældremyndighedsindehaver ikke ønsker at samtykke til anbringelsen. Sagen skal i så fald forelægges børn og unge-udvalget med henblik på afgørelse om tvangsmæssig anbringelse efter § 58, stk. 1.

INFORMERET SAMTYKKE

Forældremyndighedsindehaveren og barnet, der er fyldt 15 år, skal være enige i og forstå formålet med anbringelsen.

Et samtykke er, når en person udtrykkeligt tilkendegiver et ja til et spørgsmål om, at man må gøre noget for personen eller på vegne af personen. Personen skal have forstået informationen om, hvad samtykket indebærer og skal forstå konsekvenserne af sit samtykke.

Anbringelse uden samtykke

Hvis forældrene eller den unge, der er fyldt 15 år, *ikke* giver informeret samtykke, kan kommunen alligevel beslutte, at barnet bør anbringes uden for hjemmet.

§ 58, STK. 1 I SERVICELOVEN

Er der en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af

- 1) utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge,
- 2) overgreb, som barnet eller den unge har været udsat for,
- 3) misbrugsproblemer, kriminell adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller den unge eller
- 4) andre adfærds eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge,

kan børn og unge-udvalget uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7.

Det er en forudsætning, at kommunen har en begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet.

Når kommunen vil anbringe barnet uden at have samtykke fra forældremyndighedsindehaver og/eller barnet/den unge over 15 år, gælder der nogle særlige regler, som ikke gælder i forhold til de frivillige anbringelser:

- Alle sager om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke skal behandles i kommunens børn og unge-udvalg efter indstilling fra kommunen.
- Kommunen skal tilbyde gratis advokatbistand til forældremyndighedsindehavere og barnet/den unge over 12 år i forbindelse med behandling af sagen og oplyse om retten til aktindsigt og retten til at udtale sig for børn og unge-udvalget.
- Under behandlingen i børn og unge-udvalget skal der fastsættes en genbehandlingsfrist. Selvom der er fastsat en genbehandlingsfrist, kan forældremyndighedsindehaver eller den unge anmode om hjemgivelse, hvorefter sagen skal behandles

MIDLERTIDIGE AFGØRELSER I AKUTTE SAGER

Læs mere om for-
mandsafgørelser i An-
kestyrelsens undersø-
gelse om anbringelser
uden samtykke (Nov.
2019)

på ny i børn og unge-udvalget. Medmindre sagen verserer i Ankestyrelsen eller i retten⁴.

- Formanden for børn og unge-udvalget kan træffe foreløbig afgørelse om anbringelse efter § 75 i serviceloven, hvis der er opstået et akut behov for anbringelse uden for hjemmet, der ikke kan afvente en mødebehandling i børn og unge-udvalget. Afgørelsen skal efterfølgende forelægges børn og unge-udvalget til godkendelse snarest muligt og inden syv dage efter afgørelsen er truffet. Brugen af § 75 i serviceloven er nærmere beskrevet i Ankestyrelsens undersøgelse om anbringelse uden samtykke (November 2019).

Anbringelse uden samtykke på trods af samtykke fra forældre eller den unge

Når hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for det, kan der iværksættes en anbringelse uden samtykke, selvom forældremyndighedsindehaver og den unge, der er fyldt 15 år, giver samtykke til anbringelsen.

§58, STK. 2 I SERVICELOVEN

Når hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for det, kan børn og unge-udvalget beslutte, at barnet eller den unge skal anbringes uden for hjemmet efter stk. 1, selv om forældremyndighedens indehaver og den unge giver samtykke til anbringelse efter § 52, stk. 3, nr. 7.

ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE SELVOM DER FORELIGGER SAMTYKKE

Det kan være tilfælde, hvor det kan frygtes, at forældremyndighedsindehaver vil kræve barnet eller den unge hjemgivet, umiddelbart efter anbringelsen har fundet sted, selvom der er behov for en længerevarende indsats over for barnet eller den unge og familien. Et afgørende hensyn til barnet eller den unge kan altså være, at barnet eller den unge har et særligt behov for med sikkerhed at vide, hvor han eller hun skal bo. I øvrigt forudsætter bestemmelsen, at betingelserne efter servicelovens § 58, stk. 1, er opfyldt. Andre tilfælde hvor § 58, stk. 2, anvendes, kan være i forløb, hvor man vurderer at forældrene og/eller den unge over 15 år ikke forstår konsekvenserne ved at give samtykke til anbringelse og der derfor ikke er tale om et reelt, informeret samtykke.

Anbringelse uden samtykke ved samtykke fra den unge

⁴ Siden undersøgelsen blev foretaget, er serviceloven pr. 1. marts 2020 blevet ændret, således at der kun kan ske genoptagelse ved væsentlige ændringer.

Børn og unge-udvalget kan vælge at anbringe en ung, der er fyldt 15 år, der selv ønsker at blive anbragt, efter § 58, stk. 3, uden at forudsætningerne for anbringelse i stk. 1 nødvendigvis er opfyldt. Dette scenarium kan være aktuelt, når den unge ønsker at blive anbragt, men forældrene ikke vil give samtykke dertil.

§58, STK. 3 I SERVICELOVEN

Såfremt en ung, der er fyldt 15 år, erklærer sig enig i anbringelsen, kan børn og unge-udvalget uanset betingelserne i stk. 1 træffe afgørelse om at anbringe den unge uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, når anbringelsen må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges særlige behov og problemerne ikke kan løses under den unges fortsatte ophold i hjemmet.

Omfang af anbringelse uden samtykke

I dette kapitel beskriver vi kort omfanget af anbringelser uden samtykke særligt blandt børn og unge med funktionsnedsættelse.

KAPITLET'S POINTER OM ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE OG OMFANGET HERAF

- *Der er tale om et stort set uændret antal anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse i perioden 2012-2017. Det betyder dog, at andelen af anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelser er steget både i forhold til anbringelser uden samtykke generelt og anbringelser samlet set af børn og unge med funktionsnedsættelser.*
- *For visse større diagnosegrupper som autismespektrumforstyrrelse, cerebral parese, udviklingshæmning og erhvervet hjerneskade er antallet af anbringelser uden samtykke steget i varierende omfang i perioden 2012-2017.*
- *Der er forskel på udviklingstendensen alt efter, om man ser på det totale antal anbringelser uden samtykke i de respektive diagnosegrupper, eller man ser på andelen af anbringelser uden samtykke af alle anbringelser.*

OMFANG AF ANBRINGELSER UDEN SAMTYKKE

Datagrundlag

Når vi i dette kapitel beskriver omfanget af anbringelser uden samtykke blandt børn og unge med funktionsnedsættelser ved hjælp af registerdata, er gruppen afgrænset til at være børn og unge, der enten har en eller flere af følgende diagnoser: Autismespektrumforstyrrelser, cerebral parese, Downs syndrom, erhvervet hjerneskade, muskelsvind og udviklingshæmning eller hvor familien har modtaget handicapkompenserende ydelser efter §§ 41-42 i serviceloven, som konsekvens af barnets funktionsnedsættelse. Vi kalder fremover blot gruppen for børn og unge med funktionsnedsættelse. Det skal bemærkes, at denne gruppe kan være bredere defineret i de andre kapitler, som baserer sig på interview, da de respektive interviewkommuner kan

MØRKETAL

FORSKEL PÅ ANBRINGELSER UDEN SAMTYKKE I ALT OG IVÆRSATTE ANBRINGELSER UDEN SAMTYKKE I ALT

STORT SET UÆNDRET NIVEAU AF ANBRINGELSER UDEN SAMTYKKE

have forskellige definitioner af "betydelig og varig funktionsnedsættelse".

Der vil i opgørelsen, af anbringelser blandt børn og unge med funktionsnedsættelse ved hjælp af registerdata, være en gruppe, som vi ikke får med – et mørketal. Der kan f.eks. være børn med en funktionsnedsættelse, som ikke er blevet diagnosticeret. Det kan også være familier, som ikke modtager ydelser på trods af deres barns funktionsnedsættelse.

Når vi laver opgørelser på år over børn med funktionsnedsættelser, så er det væsentligt at skelne mellem, hvor mange børn der *er* anbragt uden samtykke i et givent år på en bestemt skæringsdato, og hvor mange der er *blevet* anbragt uden samtykke i et givent år.

Når vi taler om, hvor mange der *er* anbragt uden samtykke i et givent år, så indeholder dette tal alle børn med funktionsnedsættelse, som er blevet anbragt uden samtykke i det indeværende år samt alle tidligere år. Det er dette tal, der refereres til som "det absolutte antal ultimo året". Med andre ord: Alle børn og unge under 18 år med funktionsnedsættelse, som *er* anbragt uden samtykke på et givent tidspunkt i tid – uanset hvornår de er blevet anbragt.

Når vi taler om *iværksatte* anbringelser uden samtykke, så taler vi alene om anbringelser uden samtykke af et barn/ung under 18 år, som *er blevet* foretaget i det aktuelle år.

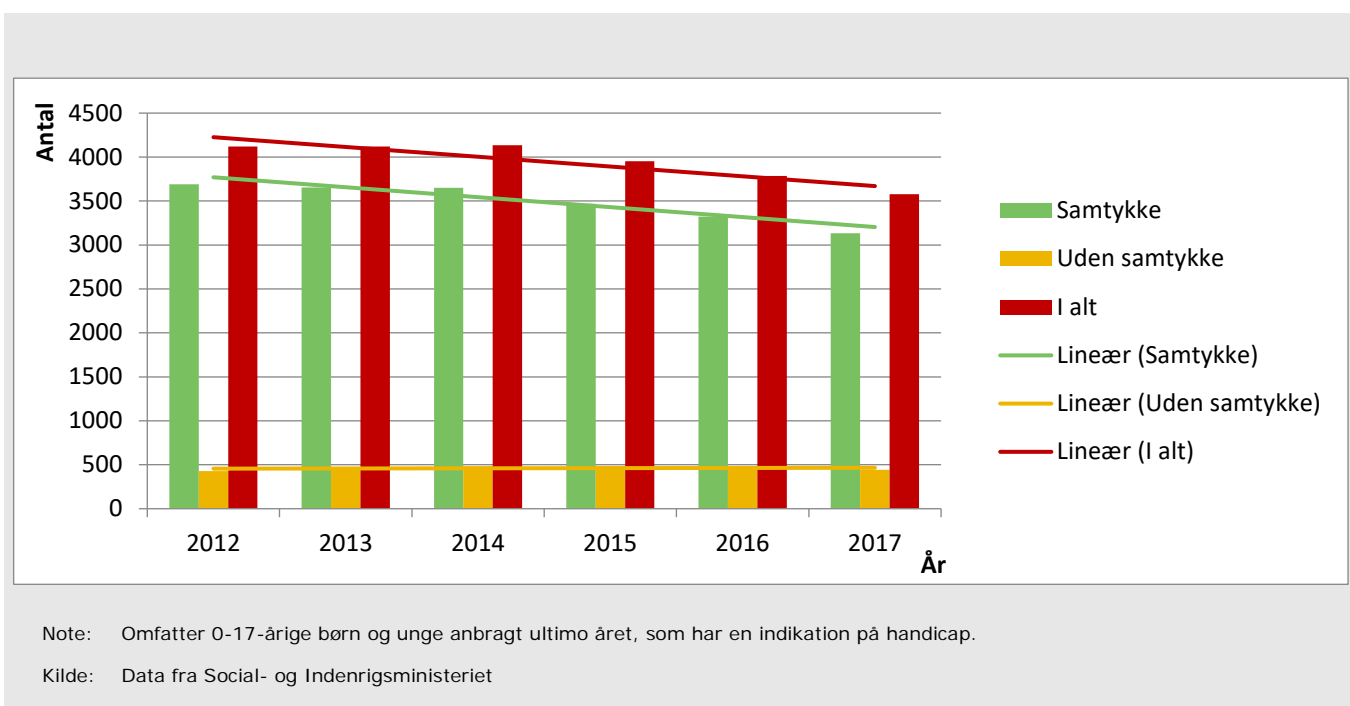
Udviklingen i anbringelser uden samtykke af målgruppen

Ved udgangen af 2017⁵ var 3578 børn og unge mellem 0 og 17 år med funktionsnedsættelse anbragt uden for hjemmet. Dette tal inkluderer både de børn og unge, der er anbragt henholdsvis med og uden samtykke.

⁵ Data om antallet af anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse er ikke tilgængelige senere end 2017. Tallene baserer sig på datatræk fra Danmarks Statistik foretaget af Social- og Indenrigsministeriet.

Det samlede *antal* børn og unge med funktionsnedsættelse, som har været anbragt *uden* samtykke i 2012-2017 er stort set uændret over perioden. Der var 443 børn og unge med funktionsnedsættelser, der var anbragt uden samtykke i 2017, mens der er 427 anbringelser i 2012. Opgjort i procent, så var 12,4 procent af alle anbringelser af børn og unge med funktionsnedsæt-

FIGUR 3.1 ANBRINGELSER BLANDT BØRN OG UNGE MED FUNKTIONSNEDSÆTTELSE (2012-2017/ABSOLUTE ANTAL ULTIMO ÅRET)

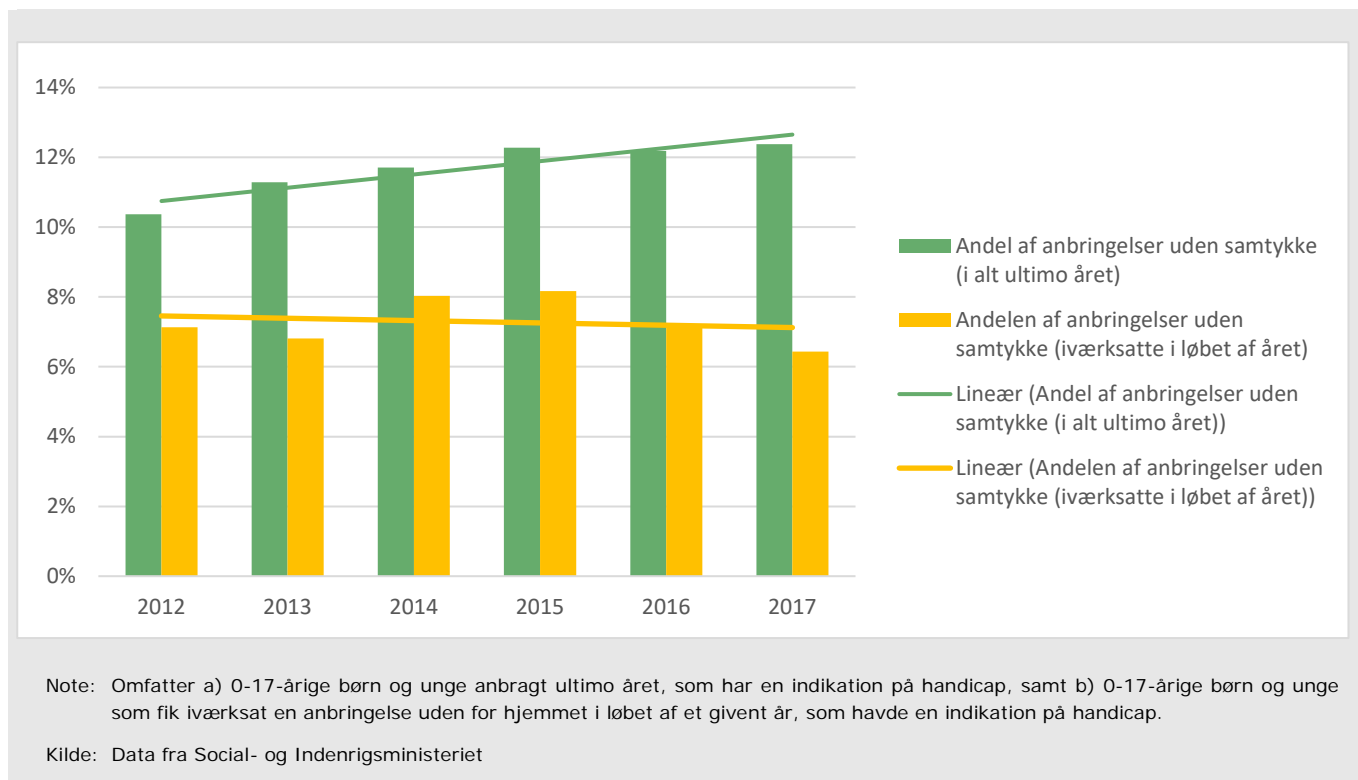
**STORT SET
SAMME ANTAL,
MEN STØRRE
ANDEL**

telse uden samtykke i 2017. Til sammenligning udgjorde *andelen* af anbringelser uden samtykke i 2012 10,4 procent af alle anbringelser af børn og unge med funktionsnedsættelse (se figur 3.2).

Der har stort set været det samme antal børn og unge med funktionsnedsættelse anbragt uden samtykke i perioden 2012-2017, men *andelen* af børn og unge med funktionsnedsættelse, som er anbragt uden samtykke, er stigende i perioden. Når andelen stiger, selvom antallet af anbragte uden samtykke er relativt stabilt over perioden, så skyldes det, at det samlede antal anbragte falder. Udviklingen for anbragte *uden* samtykke har ikke vist den samme faldende tendens, som anbringelser *med* samtykke har i samme periode (se figur 3.1).

Blandt *alle* børn og unge, er det samlede antal anbringelser også faldet, men her er antallet af anbringelser uden samtykke steget (se Ankestyrelsens udgivelse: "Anbringelser uden samtykke – kommunernes praksis og perspektiver på stigningen", 2019).

FIGUR 3.2 ANDELEN AF ANBRINGELSER UDEN SAMTYKKE (AF ALLE ANBRINGELSER BLANDT BØRN OG UNGE MED FUNKTIONSNEDSÆTTELSE) (2012-2017)

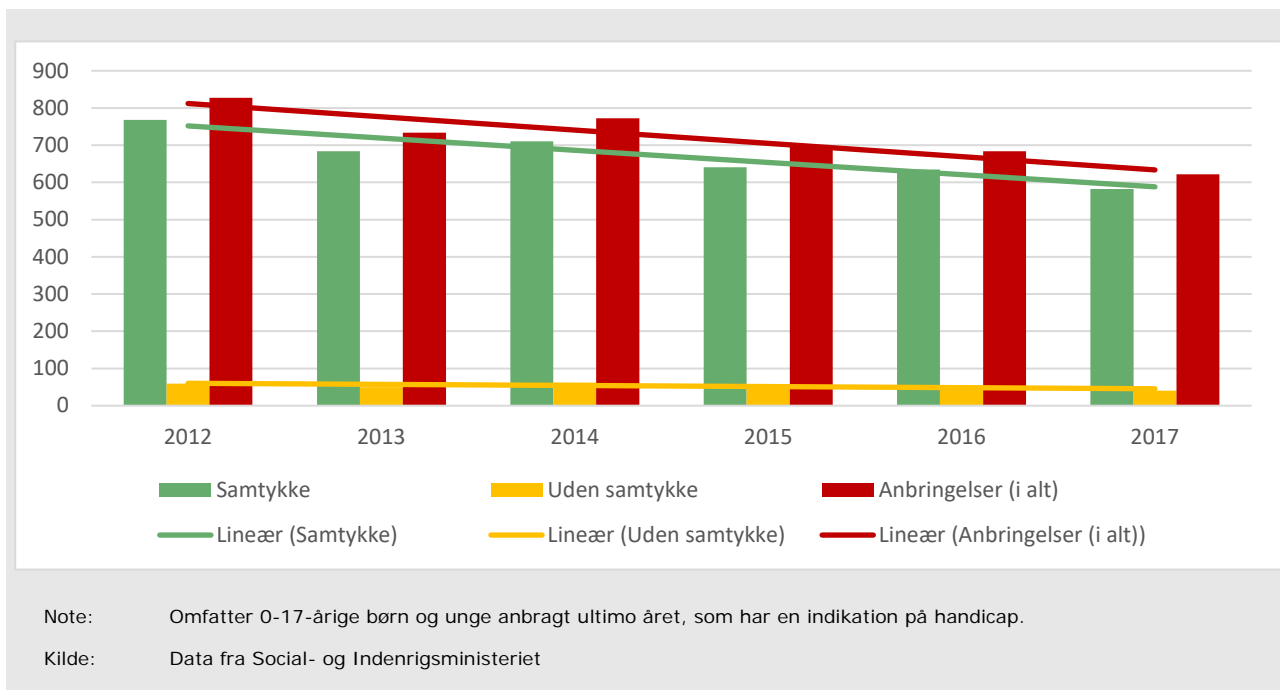
For børn med funktionsnedsættelse, kan vi altså ikke se samme antalsmæssige stigning i anbringelser uden samtykke, som for den samlede gruppe af børn, men det er dog stadig værd at bemærke, at antallet ikke falder i takt med de frivillige anbringelser.

Iværksatte anbringelser

Ser vi på det antal anbringelser, som er blevet iværksat i årene 2012-2017, har antallet været faldende siden 2014 for både iværksatte anbringelser med og uden samtykke (se figur 3.3).

FIGUR 3.3 IVÆRKSATTE ANBRINGELSER BLANDT BØRN OG UNGE MED FUNKTIONSNEDSÆTTELSE (2012-2017)

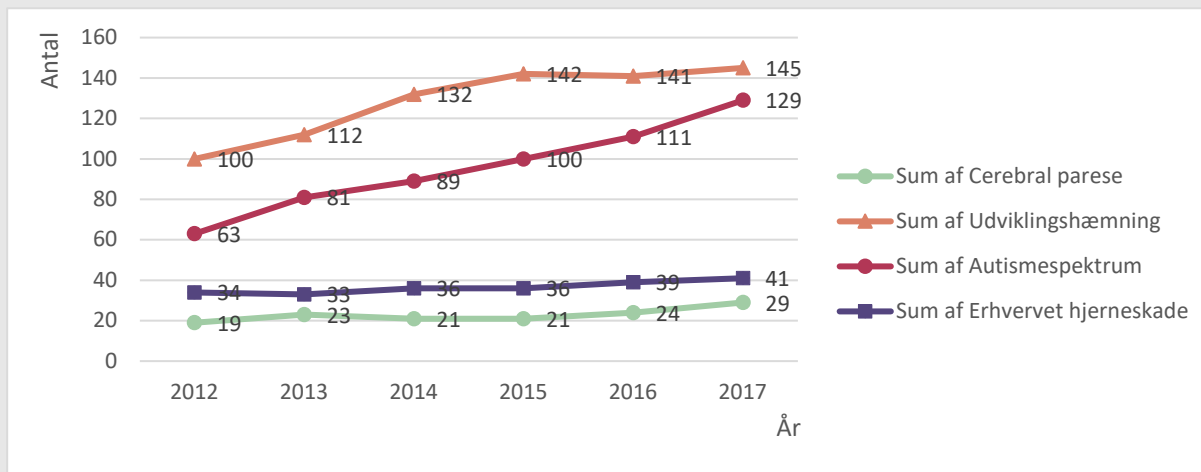

Anbringelser fordelt på funktionsnedsættelser

Hvis vi deler den samlede gruppe af funktionsnedsættelser op på forskellige større diagnosegrupper, så ser man forskellige udviklinger alt efter hvilken diagnose, som man kigger på.

Over hele perioden fra 2012-2017 er der sket et stigning i det absolutte antal af børn og unge anbragt uden samtykke for diagnosegrupperne: cerebral parese, udviklingshæmning, autismespektrumforstyrrelser samt erhvervet hjerneskade. Den største antalsmæssige stigning for en enkelt diagnosegruppe, er for autismespektrumforstyrrelser, hvor man er gået fra at have 63 børn og unge anbragt uden samtykke i 2012 til 129 i 2017. Dette er en stigning på 104%.

FIGUR 3.4 ANBRINGELSER UDEN SAMTYKKE BLANDT BØRN OG UNGE MED FUNKTIONSNEDSÆTTELSE FORDELT PÅ DIAGNOSE (2012-2017/ ABSOLUTTE ANTAL ULTIMO ÅRET)

Note: Omfatter alle børn og unge i alderen 0-17 år som var anbragt i løbet af et givent år, og havde en diagnose*.

*Diagnoser omfatter her cerebral parese, udviklingshæmning, autismespektrumforstyrrelser og erhvervet hjerneskade baseret på alle kontakter til somatiske og psykiatriske sygehuse i 1995 til anbringelsesåret. Downs syndrom og muskelsvind er ikke med i diagrammet, da data for disse diagnoser ikke er tilgængelige for alle år.

Kilde: Data fra Social- og Indenrigsministeriet

For diagnosegruppen udviklingshæmning er stigningen på 45%, mens den for erhvervet hjerneskade og cerebral parese er på hhv. 20,6% og 52,6%.

Til sammenligning⁶ er ændringerne i samme periode i *den samlede gruppe* af børn og unge i alderen 0-17 år for hver af diagnosegrupperne:

- Autismespektrumforstyrrelser 51,3%
- Udviklingshæmning -9,1%
- Cerebral parese -9,0%
- Erhvervet hjerneskade -3,2%

På trods af at der er blevet 51,3% flere diagnosticerede med autismespektrumforstyrrelser i aldersgruppen 0-17 år i perioden 2012-2017, så forklarer det ikke hele stigningen i anbringelser uden samtykke for diagnosegruppen. For udviklingshæmning, cerebral parese og erhvervet hjerneskade er den samlede gruppe med de respektive diagnoser i aldersgruppen 0-17 år blevet mindre, men antallet, der anbringes uden samtykke i disse diagnosegrupper, er stigende. For de tre sidste diagnosegrupper gælder altså, at der bliver altså færre med diagnoserne i alderen 0-17 år, men flere anbringes uden samtykke.

⁶ Datatræk fra Danmarks Statistik af Social- og Indenrigsministeriets analysekontor.

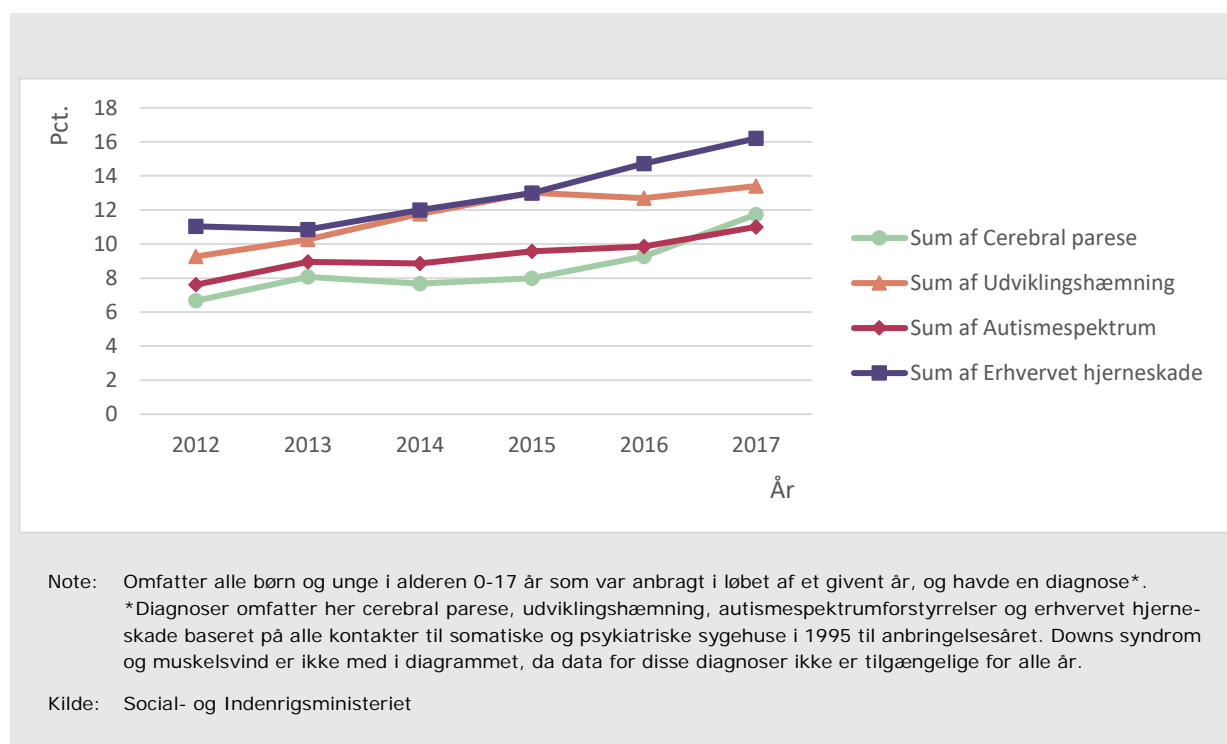
**MAN SKAL VÆRE
VAR SOM MED KUN
AT SE PÅ DEN
PROCENTVISE
STIGNING**

Den procentvise stigning, som udtryk for udviklingen i diagnosegrupperne, skal dog betragtes med en vis varsomhed. En lille stigning i antal påvirker den procentvise stigning meget, da grupperne er relativt små.

Diagnosegrupperns andel af alle anbringelser

Der er forskel på, hvilken diagnosegruppe der har den største *andel* af anbragte uden samtykke af alle anbringelser (se figur 3.5).

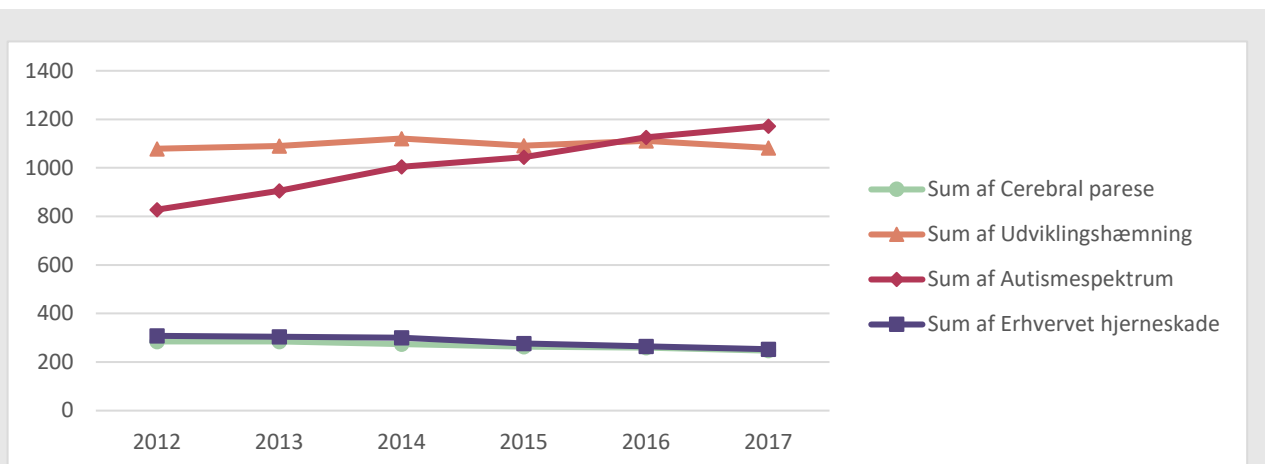
FIGUR 3.5 UDVIKLING I ANBRINGELSER UDEN SAMTYKKES ANDEL AF ALLE ANBRINGELSER AF BØRN OG UNGE (0-17) MED FUNKTIONSNEDSÆTTELSE I PERIODEN 2012-2017 (FORDEL PÅ STØRRE DIAGNOSEGRUPPER)

**RELATIVT SET ER
MANGE MED ER-
HVERVET HJERNE-
SKADE ANBRAGT
UDEN SAMTYKKE**

Til forskel fra figur 3.4 med oversigt over det absolutte antal af anbragte uden samtykke i de forskellige diagnosegrupper, så dominerer autismespektrumforstyrrelser ikke på samme måde denne opgørelse. Erhvervet hjerneskade er diagnosegruppen med den forholdsvis største andel af anbragte uden samtykke. Autismespektrumforstyrrelser er diagnosegruppen med den mindste andel af de fire undersøgte diagnosegrupper i 2017. At andelen er mindre for autismespektrumforstyrrelser skyldes til dels, at der i denne diagnosegruppe relativt set er mange, der anbringes frivilligt med samtykke (se figur 3.6).

FIGUR 3.6 FRIVILLIGE ANBRINGELSER BLANDT BØRN OG UNGE MED FUNKTIONSNEDSÆTTELSE FORDELT PÅ STØRRE DIAGNOSEGRUPPER (2012-2017/ABSOLUTTE ANTAL ULTIMO ÅRET)

Note: Omfatter 0-17-årige børn og unge frivilligt anbragt ultimo året med cerebral parese, udviklingshæmning, autismespektrumforstyrrelser eller erhvervet hjerneskade.

Kilde: Data fra Social- og Indenrigsministeriet

Tre typer af forløb

Forløbene inden anbringelsen uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse er meget forskellige i de sager, som vi har gennemgået til denne undersøgelse, og ifølge de fire kommuner, som vi har talt med. Overordnet finder vi dog på baggrund af sagsgennemgangen og interview, tre overordnede typer af forløb op til en anbringelse uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse. De tre typer, beskriver vi i dette kapitel. Det skal bemærkes, at der er tale om overordnede typificeringer, og vi har set eksempler på sager, hvor situationen er en kombination af de nævnte typer.

Til at illustrere de tre typer af forløb har vi konstrueret anonymiserede eksempler, der er baseret på elementer fra forskellige sager fra undersøgelsens sagsgennemgang samt input fra interview i fire kommuner.

KAPITLETS POINTER OM TRE OVERORDNEDE TYPER AF FORLØB OP TIL ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE

- **Type 1:** Anbringelse inden funktionsnedsættelsen konstateres, hvor anbringelsen og støtte inden anbringelsen bundes i sociale forhold
- **Type 2:** Anbringelse efter funktionsnedsættelsen er konstateret, hvor anbringelsen og støtte inden anbringelsen primært bundes i sociale forhold
- **Type 3:** Anbringelse efter funktionsnedsættelse er konstateret, hvor anbringelsen og støtte inden anbringelsen hænger tæt sammen med funktionsnedsættelsen og ikke sociale forhold
- Der ses også kombinationer af ovenstående typer, hvor anbringelsen både hænger sammen med manglende forældreevne og forståelse for barnets støttebehov samtidigt med, at barnets adfærd på grund af funktionsnedsættelsen er svær at håndtere i hjemmet.

Når vi i de efterfølgende kapitler beskriver forløbet op til, og årsagerne til, anbringelse uden samtykke, vil det se meget forskelligt ud blandt andet afhængig af, hvilken type af forløb, vi taler om.

MEGET FORSKELLIGARTEDE SAGER

De kommuner, som vi har talt med, siger alle, at de har få sager med anbringelse uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse, og at disse sager er meget forskelligartede. En leder siger for eksempel:

*"Det er totalt forskelligt fra sag til sag - der er jo ikke noget enslydende. Vi har sager, hvor der er nogle rigtig, rigtig søde og meget samarbejdsvillige forældre, som har andre børn i hjemmet uden vanskeligheder. Og så har de et barn med handicap, som udvikler uhensigtsmæssig adfærd, som får et misbrug og bliver farlig. Derfor vurderer vi, at den unge skal på sikret [...] Det kan være én sag. En anden sag kan være, at det, ligesom ved sociale sager, er forældrekompetencerne, der ikke slår til, og barnets udvikling og trivsel er i så stor fare. Så vi er nødt til at anbringe, og forældrene er ikke enige. Så man kan sige, at det jo er så forskelligt!
(Leder)*

TYPE 1: ANBRINGELSE INDEN FUNKTIONSNEDSÆTTELSEN KONSTATERES

Denne type forløb er karakteriseret ved, at anbringelsen sker inden funktionsnedsættelsen konstateres, og anbringelse, såvel som støtte inden anbringelsen, bundet i sociale forhold i hjemmet såsom vold, misbrug og manglende forældreevne. Det kan for eksempel være anbringelse ved fødslen eller tidligt i barnets liv. Barnets funktionsnedsættelse kan her bero på medfødte forhold såsom eksempelvis kognitiv funktionsnedsættelse, som eventuelt også ses hos forældrene, eller handlinger begået af forældre eller andre i barnets opvækst.

EKSEMPEL PÅ ANBRINGELSE INDEN FUNKTIONSNEDSÆTTELSEN KONSTATERES

Emma anbringes tre dage efter sin fødsel. Emmas forældre er i starten af 20'erne og har begge en kognitiv funktionsnedsættelse. Emma er parrets første barn. Kommunen vurderer, at forældrene ikke er i stand til at give et informeret samtykke til anbringelsen. Efter anbringelsen konstateres det, at Emma også har en kognitiv funktionsnedsættelse.

Kommunen har inden fødslen et stort forudgående kendskab til begge forældre, da de har modtaget sociale foranstaltninger hele deres liv qua deres funktionsnedsættelse og sociale udfordringer såsom misbrug.

Da kommunen underrettes af en jordemoder om, at der er et barn på vej, tilbydes forældrene praktisk pædagogisk støtte under graviditeten i form af socialpædagogisk støtte (serviceloven § 85). Formålet med hjælpen er at støtte og guide moren i at tage vare på det ufødte barn og holde socialrådgiveren orienteret om situationen i hjemmet. Kommunen påbegynder en børnefaglig undersøgelse (serviceloven § 50) og en forældrekompetenceundersøgelse med henblik på afklaring af anbringelsesgrundlaget. Forældrene samarbejder med socialpædagogisk støtte og deltager på møder med kommunen med støtte fra en bisidder i forbindelse med udarbejdelsen af undersøgelserne og dialogen om det kommende møde i børn og unge-udvalget.

Moren går i fødsel halvanden måned før termin og forvaltningen ringer til formanden for børn og unge-udvalget, som godkender en foreløbig anbringelse (serviceloven § 75). Det bliver vurderet nødvendigt, da mor og barn står til at blive udskrevet fra hospitalet før end sagen kan blive behandlet på et børn og unge-udvalgsmøde. Anbringelsen bliver godkendt af udvalget på det førstkommende møde. Dette sker med inddragelse af de to undersøgelser, som afsluttes to dage efter akutanbringelsen og som indeholder informationer fra underretninger, sundhedsvæsen, den socialpædagogiske støtte og samtaler med forældrene. Undersøgelserne konkluderer, at forældrene har ringe forudsætninger for at varetage den primære omsorg for et lille barn, og kommunen vurderer, at dette ikke kan afhjælpes tilstrækkeligt med hjælp i hjemmet. Kommunen vurderer desuden ud fra denne, at forældrene ikke vil kunne give et informeret samtykke til en eventuel anbringelse.

Børn og unge-udvalget følger forvaltningens indstilling og barnet bliver anbragt efter § 58.2, hvor man anbringer uanset om forældrene samtykker eller ej. Anbringelsen begrundes med åbenbar risiko for, at Emmas sundhed og udvikling lider alvorlig skade, hvis hun ikke er anbragt, da forældrene ikke er i stand til at give den tilstrækkelige omsorg for et barn og hjemmet ikke danner en trygt og stabil ramme for et barns opvækst. Udvalget vurderer, at en indsats i hjemmet ikke vil kunne afhjælpe de problemer, der er i forhold til omsorg for Emma.

Barnet kommer i plejefamilie, hvor det med tiden står klart, at det har arvet sine forældres kognitive funktionsnedsættelser.

TYPE 2: ANBRINGELSE GRUNDET SOCIALE FORHOLD

Denne type forløb er karakteriseret ved, at anbringelsen sker efter funktionsnedsættelsen er konstateret, og at anbringelsen og støtte inden anbringelsen primært begrundes med sociale forhold. Der kan for eksempel være tale om underretninger om misbrug, vold og tydelig mistrivsel hos barnet. Her kan barnets funktionsnedsættelse spille en rolle i forløbet op til anbringelsen, men er ikke den primære grund til anbringelsen.

EKSEMPEL PÅ ANBRINGELSE GRUNDET SOCIALE FORHOLD

Claudia på 10 år, som lider af rygmarvsbrok og stærkt nedsat syn, anbringes øjeblikkeligt på grund af vold i hjemmet.

Kommunen får kendskab til Claudia, da forældrene ved flytning til kommunen ansøger om dækning af tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med behandlinger i sundhedsvæsenet. Kommunen vurderer, at barnet tilhører målgruppen for handicapkompenserende støtte og bevilger tabt arbejdsfortjeneste (serviceloven § 42). På dette tidspunkt får barnet ekstra støtte via PPR i en almindelig børnehave.

To år efter modtager kommunen en underretning fra hospitalet grundet blå mærker på Claudia, som personalet på hospitalet mener skyldes vold. Der afholdes samme dag en børnesamtale med Claudia, hvor hun grædende fortæller, at hendes far slår hende, når hun fx kommer til at slå ting i stykker. Kommunen underretter med det samme til politiet, og der oprettes en sag hos Børnehuset (serviceloven § 50b). Claudia anbringes øjeblikkeligt i forbindelse med, at forældrene er indkaldt til møde i forvaltningen om situationen. Formanden for børn og unge-udvalget træffer en foreløbig afgørelse (serviceloven § 75). Umiddelbart efter den foreløbige anbringelse opstarter kommunen i samarbejde med Børnehuset en børnefaglig undersøgelse (serviceloven § 50), som viser manglende forældreevne (herunder manglende forståelse for barnets støttebehov), tvivlsomme forhold i hjemmet, og at der er begrænsede ressourcer i netværket. Politiets efterforskning bidrager ikke med flere beviser for den påståede vold, og sigtelsen frafalder. Forvaltningen indstiller dog stadig til en anbringelse uden samtykke, da man er alvorligt bekymret for Claudias sikkerhed og sundhed ved videre ophold i hjemmet, og man vurderer, at forældrene ikke besidder de fornødne kompetencer til at drage omsorg for et barn med Claudias behov.

Børn og unge-udvalget vælger at følge forvaltningens indstilling om anbringelse efter § 58.1, med tilsvarende begrundelse.

TYPE 3: ANBRINGELSEN GRUNDET UDFORDRINGER KNYTTET TIL FUNKTIONSNEDSÆTTELSEN

Denne type forløb er karakteriseret ved, at anbringelse sker efter funktionsnedsættelsen er konstateret og anbringelsen såvel som støtte inden anbringelsen hænger tæt sammen med funktionsnedsættelsen. Det drejer sig om situationer, hvor barnets udfordringer og adfærd bliver for svære at håndtere i hjemmet.

Her kan anbringelsen ende med at blive uden samtykke fordi forældrene ikke ønsker at samtykke, og/eller at den unge, der er fyldt 15 år, ikke ønsker at samtykke.

EKSEMPEL PÅ ANBRINGELSE GRUNDET UDFORDRINGER KNYTTET TIL FUNKTIONSNEDSÆTTELSEN

Allan på 16 år med autisme og udadreagerende adfærd bliver anbragt uden samtykke, da han ikke ønsker at samtykke til anbringelsen. Forældrene samtykker til anbringelsen.

Forældrene er ressourcestærke, har to andre børn og har ikke været i kontakt med socialforvaltningen før de får Allan. De har, fra Allan var cirka fire år gammel, haft et tæt samarbejde med kommunen og fået flere forskellige former for støtte. Familien var tidligt igennem et frivilligt rådgivningsforløb, der blev bevilget (serviceloven § 11.7) for at give familien værktøjer til at få en hverdag med et autistisk barn til at fungere. Det stod dog hurtigt klart, at familien havde behov for mere hjælp, og de fik derfor også bevilget aflastning i hjemmet (serviceloven § 44, jf. § 84). Hele vejen igennem har moren også fået bevilget tabt arbejdsfortjeneste (serviceloven § 42), da hun er gået meget ned i tid på sit arbejde, for at kunne passe Allan og samtidigt få tid til resten af familien. Igennem hele forløbet har forældrene deltaget aktivt i samarbejdet med kommunen via møder og løbende dialog over mail og telefon.

Familien kunne håndtere Allan, da han var mindre, men det bliver gradvist sværere og sværere jo ældre, han bliver. Især da han rammer puberteten, oplever forældrene, at de ikke længere har ressourcerne og overskuddet til at klare de konflikter, som Allan konstant starter i hjemmet. Da Allan er omkring 13 år, henvender forældrene sig til kommunen med henblik på yderligere hjælp til at håndtere situationen i hjemmet, og kommunen udarbejder en børnefaglig undersøgelse med henblik på afklaring af støttebehovet (serviceloven § 50). Herefter bevilger kommunen aflastning uden for hjemmet hver anden weekend (serviceloven § 52.3.5), men det lykkes ikke at få Allan afsted. Kommunen bevilger efterfølgende familiebehandling i hjemmet ved erfaren behandler med specialpædagogisk viden om autisme (serviceloven § 52.3.3) og en støttekontaktperson til Allan (serviceloven § 52.3.6). Dette fungerer for en tid, men ophører, da Allan ikke ønsker kontakt med støttekontaktpersonen længere, og konfliktniveauet fortsat er højt i hjemmet trods familiebehandling. Allan er nu 16 år, og forældrene føler sig drænet for energi og overskud, og de føler, at de svigter deres to døtre – såvel som Allan. I samråd med forældrene påbegynder kommunen derfor en ny børnefaglig undersøgelse (serviceloven § 50).

Den konkluderer, at der er grundlag for anbringelse på et botilbud. Familien besøger botilbuddet, og der lægges en konkret plan for flytningen, men Allan giver tydeligt udtryk for sin utilfredshed, og at han "aldrig vil flytte fra sin mor og far". Han gentager hver gang sagsbehandleren har en børnesamtale med ham, at han har det fint derhjemme. Da Allan er over 15 år og ikke samtykker til anbringelsen, ender sagen med at blive forelagt børn og unge-udvalget, som enstemmigt godkender forvaltningens indstilling om at anbringe Allan. Udvalget lægger især vægt på, at kommunens muligheder for at støtte forældrene (i hjemmet) er udtømte, drengens voksende støttebehov, og at forældrene ikke længere magter opgaven med at tage vare på drengen og samtidigt skærme søskende.

KAPITEL 5

Forløbet op til anbringelsen

Når kommuner anbringer børn uden samtykke efter § 58, er der et forløb fra, at kommunen får kendskab til sagen, og til barnet anbringes. I dette kapitel beskriver vi kommunens kendskab og støtteforanstaltninger til barnet og familien inden anbringelsen uden samtykke.

KAPITLET'S POINTER OM FORLØBET OP TIL ANBRINGERLSER UDEN SAMTYKKE

- *Kommunerne har ofte kendskab til sagerne, længe før anbringelsen uden samtykke finder sted. Barnet og familien har typisk modtaget flere typer af støtteforanstaltninger inden anbringelsen uden samtykke. Det fremgår af både sagsgennemgang og interview med henholdsvis kommuner og forældre.*
- *Hvilke indsatser, kommunen vælger at tilbyde familien, afhænger, ifølge kommunerne, af, blandt andet bekymringsgrad, forældrenes ressourcer, samarbejde med forældrene og barnet, og nogle gange af kommunens organisering.*
- *Kommunerne er af den opfattelse, at de udtømmer alle muligheder for støtteforanstaltninger forud for anbringelsen. Nogle forældrene oplever derimod, at kommunerne ikke i tilstrækkelig grad udtømte mulighederne for andre og mindre indgribende foranstaltninger, før deres børn blev anbragt.*

KOMMUNERNE KENDER TYPISK SAGERNE LÆNGE INDEN ANBRINGELSEN

Af sagsgennemgangen, forældreinterview og erfaringer fra de interviewede kommuner fremgår det, at kommunen typisk har et kendskab til barnet og familien længe før en anbringelse uden samtykke.

KOMMUNEN FÅR KENDSKAB TIL FAMILIEN

Kommunen får i første omgang typisk kendskab til barnet og den unge enten ved, at:

- Sundhedsvæsen eller familiens egen læge orienterer kommunen om, at der er konstateret en funktionsnedsættelse, og kommunen indkaldes eventuelt til et netværksmøde i regi af sundhedsvæsenet.

SITUATIONER UDEN FORUDGÅ- ENDE KENDSKAB TIL BARNET

- Forældrene henvender sig til kommunen for at ansøge om handicapkompenserende ydelse(r).
- Kommunen modtager en underretning om bekymring for barnet eller den unge fra fagpersoner eller andre personer omkring barnet. Der kan her også være tale om mellemkommunale underretninger.

Anbringer en kommune et barn kort efter fødslen, er der typisk tale om, at kommunen har et længere kendskab til forældrene inden anbringelsen.

Når kommunerne anbringer uden at have et længere forudgående kendskab til familien eller barnet, eller når kendskabet er meget begrænset, er det eksempelvis i situationer hvor:

- et barn er udsat for vold eller overgreb
- unge har brug for misbrugsbehandling og ikke tidligere har modtaget handicapkompenserende støtte eller anden form for hjælp.

DER ER FLERE MULIGHEDER FOR STØTTE

Når et barn har behov for støtte, skal kommunen iværksætte indsatser, der imødekommer udfordringerne eller problemerne hos barnet og familien.

Der kan blandt andet være tale om forebyggende indsatser efter servicelovens § 11.3, og/eller foranstaltninger efter § 52. Kommunen har også mulighed for at iværksætte nogle støtteforanstaltninger med tvang, hvis kommunen vurderer, at det er nødvendigt.

MULIGE INDSATSER EFTER SERVICELOVEN

§ 11, stk. 3

Kommunen kan iværksætte forebyggende indsatser til barnet og familien, hvis der er tale om en afgrænset problemstilling.

§ 52

Kommunen kan iværksætte en række foranstaltninger eksempelvis familiebehandling, praktisk pædagogisk støtte i hjemmet, ophold på døgninstitutioner og hos plejefamilier eller aflastning.

Det er en forudsætning for at bruge § 52, at der er udarbejdet en børnefaglig undersøgelse efter § 50. Undersøgelsen skal afdække barnets forhold og ressourcer og problemer i barnets familie og netværk. Hvis der er tale om et ufødt barn, er det de vordende forældres forhold, der skal undersøges. Det skal så vidt muligt ske i samarbejde med familien og netværket.

For børn og unge med funktionsnedsættelser er der herudover mulighed for handicapkompenserende støtte, der imødekommer barnets, den unges og familiens udfordringer knyttet til barnets eller den unges funktionsnedsættelse. Der kan være tale om dækning af merudgifter (SEL § 41), dækning af tabt arbejdsfortjeneste til forældrene (SEL § 42), aflastning til familien (SEL § 44, jf. 84) og hjælpemidler, særlig bil eller særlige boligændringer til barnet eller den unge (SEL § 112-116).

Handicapkompenserende støtte efter serviceloven

§ 11

Kommunalbestyrelsen skal tilrettelægge en indsats, der sikrer sammenhæng mellem kommunens generelle og forbyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte.

Stk. 8

Kommunalbestyrelsen skal etablere en særlig familievejlederordning for familier med børn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Vejledningen skal tilbydes, inden for 3 måneder efter at kommunalbestyrelsen har fået kendskab til, at funktionsnedsættelsen er konstateret.

§ 32

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om hjælp til børn, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for hjælp eller særlig støtte. Hjælpen kan tilrettelægges i særlige dagtilbud, jf. stk. 3, i særlige klubtilbud, jf. § 36, eller i forbindelse med andre tilbud efter denne lov eller efter dagtilbudsloven. Hjælpen kan også udføres helt eller delvis af forældrene som hjemmetræning; rammerne herfor er beskrevet i § 32 a.

§ 41

Kommunalbestyrelsen skal yde dækning af nødvendige merudgifter ved forsørgelse i hjemmet af et barn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse. Det er en betingelse, at merudgifterne er en konsekvens af den nedsatte funktionsevne og ikke kan dækkes efter andre bestemmelser i denne lov eller anden lovgivning.

§ 42

Kommunalbestyrelsen skal yde hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste til personer, der i hjemmet forsørger et barn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse. Ydelsen er betinget af, at det er en nød-

vendig konsekvens af den nedsatte funktionsevne, at barnet passes i hjemmet, og at det er mest hensigtsmæssigt, at det er moderen eller faderen, der passer det.

§ 44

Bestemmelserne i § 83, § 84, stk. 1, og § 86, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse vedrørende børn, der har behov herfor. Disse handler om personlig hjælp, omsorg og pleje samt aflastning af vedkommendes familie.

§ 45

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde 15 timers ledsagelse om måneden til børn og unge mellem 12 og 18 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Dette gælder dog ikke for børn og unge mellem 12 og 18 år, som har et døgnophold efter § 52, stk. 3, nr. 4, 5 og 7.

§§ 112, 116 og 117

Hjælpebidler, boligindretning og befordring

Derudover kan der i familier, hvor både barnet eller den unge og en eller begge forældre har en funktionsnedsættelse, gives støtte til at kompensere for forældrenes funktionsnedsættelse, eksempelvis i form af personlig og praktisk hjælp efter § 83, socialpædagogisk bistand i hjemmet efter § 85 eller støtte til hjælpemidler, boligindretning eller befordring efter §§ 112, 116 og 117.

I sager, hvor barnet eller den unge med funktionsnedsættelse anbringes uden samtykke, kan der endvidere være givet støtteforanstaltninger til forældrene knyttet til deres behov for hjælp. Det kan for eksempel være en socialpædagogisk støtte (SEL § 85) eller en støttekontaktperson til forældrene ved iværksættelse af familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer efter § 52 (SEL § 52 a og § 54).

DER GIVES FLERE FORMER FOR STØTTEFORANSTALTNINGER INDEN ANBRINGELSEN

Ifølge de kommuner, som vi har talt med, er de fleste forløb op til anbringelser uden samtykke kendetegnet ved, at barnet og familien har modtaget flere typer af støtteforanstaltninger. Det genses i flere af de sager, vi har gennemgået til undersøgelse, og i flere af de interviewede forældres beskrivelser af deres barns sagsforløb. To sagsbehandlere beskriver det således:

"For det første skal vi have afprøvet det, der er [...] Så vi går langt før end vi overhovedet tænker i retningen af en anbringelse."

"Der er ting i processen op til en anbringelse. For det første skal vi have afprøvet det, der er: Familievejledning, kontaktperson, aflastning osv. Netværk er noget af det nyeste, som vi har forsøgt at implementere [...] Så vi går langt før end vi overhovedet tænker i retningen af en anbringelse."
(Sagsbehandler)

"Vi arbejder i lange perioder med at forsøge forskellig forebyggende støtte. Også selvom den unge eller barnet har et lavt funktionsniveau, så arbejder vi stadig på at hjælpe dem både handicapkompenserende og forebyggende. Den unge eller barnet skal helst være i hjemmet."
(Sagsbehandler)

Sagsbehandlere i flere af de kommuner, som vi har talt med, beskriver også, at de laver massive indsatser i hjemmet såsom døgnaflastning og familiebehandling, inden de tyer til anbringelse:

"Altså, vi er ud over det forebyggende. I langt de fleste sager er det mere massive indsatser."

"Det er meget fra sag til sag. Det er ikke støtteforanstaltninger efter § 11. Altså, vi er ud over det forebyggende. I langt de fleste sager er det mere massive indsatser. Omfangsrig døgnaflastning uden for hjemmet og familiebehandling osv."
(Leder)

EKSEMPLER FRA SAGSGENNEMGANG: STØTTEFOR- ANSTALTNINGER I HJEMMET INDEN ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE

Sagen handler om en ung på 15 år med psykiske lidelser og oppositionel adfærd, hvor skolen kontakter kommunen efter ønske fra forældrene om hjælp grundet mistrivsel hos den unge og familiens udfordringer med at håndtere den unges adfærd. Der afholdes netværksmøder på skolen med deltagelse af en sagsbehandler fra kommunen, som også har samtaler med forældrene. Den unge udredes herefter i børnepsykiatrien, og der bevilges familievejledning i forhold til at mindske konfliktniveauet i hjemmet (§ 11.3). Grundet fortsatte udfordringer og en underretning fra børnepsykiatrien påbegynder kommunen en børnefaglig undersøgelse og bevilger en kontaktperson til den unge (§ 52.3.6). Herefter afholdes der opfølgingsmøder med kontaktperson og forældre samt netværksmøder på skolen. Grundet fortsat mistrivsel hos den unge og familie bevilger kommunen dagbehandling til den unge (§ 52.3.3), tabt arbejdsfortjeneste til forældrene (§ 42) og forskellige former for familievejledning (§ 11.7 og 52.3.3). På grund af stigende problemer med den unges trivsel og adfærd – misbrug, kriminalitet og udadreagerende adfærd - ender det med anbringelse mod den unges vilje. Da den unge nu er fyldt 15 år, er der tale om anbringelse uden samtykke (§ 58.1).

Sagen handler om et barn med medfødt fysisk handicap, hvis enlige forælder også har psykiske lidelser. Grundet barnets funktionsnedsættelse bevilger kommunen forud for afgørelsen om anbringelsen forskellige former for handicapkompenserende støtte såsom hjælpemidler, boligtilpasning, transport og særlig træning (§ 112, § 116, § 117, § 44 jf. § 86.2) samt ledsagelse til denne træning (§ 45) og særlig støtte i skolen (§ 46). Grundet udfordringer i hjemmet knyttet til forælders manglende forældreevne bevilges der efter udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse (§ 50) familiebehandling med særlig fokus på forælders udfordringer (§ 52.3.3), kontaktperson til henholdsvis barnet og forælderen (§ 52.3.6), netværksaflastning (§ 52.3.5) og forælder modtager særlig behandling i psykiatrien. Efter øget bekymring og manglende fremskridt samt indlæggelser af forælder på psykiatrisk afdeling anbringes barnet uden samtykke midlertidigt hos en konkret godkendt netværkspleje (tidligere aflastning), til der er fundet en egnet plejefamilie. Anbringelsen begrundes med, at problemerne ikke kunne løses mens barnet var i

hjemmet, og at forælderen ikke har evnerne til at drage den fornødne omsorg for barnet grundet egne psykiske lidelser og indlæggelser. Grundet forældrens omskiftelige holdning til at give samtykke til anbringelsen, samt dennes usikre forståelse af anbringelsens formål blev det vurderet, at forælderen ikke var i stand til at give et informeret samtykke, og der derfor var behov for, at der blev truffet afgørelse om anbringelse uden samtykke (§ 58.2).

Nogle kommuner beskriver, at de har gode erfaringer med at bruge aflastning i de situationer, hvor det handler om, at det kan være svært at håndtere barnets eller den unges adfærd og støttehov i hjemmet:

"En af de mest virksomme foranstaltninger er aflastning i massiv grad. Jeg har nogle stykker, hvor det er halv-halv. Næste skridt vil være anbringelse, så jo mere vi kan sætte ind for at holde dem hjemme længst muligt. Der ligger det i kortene, at på et tidspunkt holder det ikke længere, så vil den unge blive anbragt. Så kan forældrene ikke mere. Aflastning giver et pusterum til forældrene og til søskende."
(Sagsbehandler)

VALG AF INDSATSER AFHÆNGER AF SITUATIONEN

Hvilke indsatser, kommunen vælger at tilbyde familien, afhænger blandt andet af bekymringsgrad, forældrenes ressourcer og nogle gange af kommunens organisering.

VISO

Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO) leverer rådgivning på det sociale område og på specialundervisningsområdet.

Kommunerne kan søge støtte og vejledning til denne opgave fra bl.a. lægefaglige konsulenter samt VISO (under Socialstyrelsen) hvilket flere af de interviewede kommuner også giver udtryk for at gøre. VISO bruges til at få viden om, hvilken støtte, der kan være mest hensigtsmæssig i forhold til en given funktionsnedsættelse, og de problematikkerne der er knyttet dertil.

"[om hvorvidt sagsbehandlere skal kende til alle funktionsnedsættelser] Det tænker jeg egentlig heller ikke på den måde, at vi skal. Vi skal være eksperter på, hvad man kan ift. sagsbehandling, fordi vi er en myndighed. Så skal vi have nogen, der kan hjælpe familierne med det de skal (fx familiebehandling). Så at der sidder en sagsbehandler og er ekspert i et eller andet syndrom, det er ikke nødvendigt. Det vi er optaget af, er hvad familien har behov for af støtte, for at kunne have en hverdag med et barn, der har det her handicap. Så indhenter vi jo selvfølgelig hjælp i de sager, hvor vi

synes det kan være svært at vurdere. [Det kan være] fra en lægefaglig konsulent eller fra VISO, hvis vi har brug for hjælp til at finde ud af, hvordan vi skal hjælpe familien.”
(Leder)

Bekymringsgrad og forældrenes ressourcer

Hvilken hjælp og indsats i hjemmet kommunen tilbyder afhænger ifølge en kommune blandt andet af deres vurdering af, om barnet er anbringelsestruet:

”Hvis barnet er anbringelsestruet, kan vi arbejde efter at undgå anbringelse, og det tilføje foranstaltninger, som man ellers ikke kan bruge”

”Der er et spektrum. Hvis barnet er anbringelsestruet, kan vi arbejde efter at undgå anbringelse, og det tilføjer foranstaltninger, som man ellers ikke kan bruge [...] § 11 er til kortere og afgrænsede problemstillinger. I anbringelsestruede sager vil det typisk være § 52-indsats i hjemmet, familiebehandling, aflastning og efterskoler. Så har barnet en tid væk fra forældre [...] mens § 84 [§ 44, jf. § 84] mere er aflastning af familien. Ved § 84 [§ 44, jf. § 84] skriver man ikke en handlingsplan, som man gør på § 52.”
(Sagsbehandler)

Hvilke hjælp og indsats i hjemmet kommunen foreslår afhænger ifølge en kommune også af, hvor ressourcestærke forældrene er:

”Ved ressourcestærke kan man tilbyde § 84 [§ 44, jf. § 84], da man godt kan klare opgaven, mens barnet er der. Men man har brug for pusterum for at kunne holde til det. Og så er der § 52, hvor man tænker, at det er godt for barnet at komme lidt væk fra forældrene. Og det er fordi, at der mangler nogle ting derhjemme.”
(Sagsbehandler)

Samarbejdet med barn og forældre

Hvilken hjælp, barnet og dets familie får i forløbet inden anbringelsen uden samtykke, afhænger ikke alene af, hvad kommunen vil bevilge, men også af hvad forældrene ansøger om og samarbejder omkring. I sagsgennemgangen har vi som tidligere sagsseksempler viser, set eksempler på forældre, som har søgt om og fået bevilget forskellige typer af handicapkompenserende støtte og har taget imod kommunens tilbud om familiebehandling samt aflastning. I sagsgennemgangen har vi dog også set eksempler på familier, som afviser at tage imod for eksempel familiebehandling og som ikke har ansøgt om eller fået bevilget handicapkompenserende støtte. Så der er stor variation i forhold til, i hvilken grad familien søger om og ønsker at modtage den hjælp, som kommunen vil bevilge. En sagsbehandler beskriver en situation, hvor forældrene først begynder at tage imod hjælpen fra kommunen, da kommunen gør sin bekymring og overvejelser om anbringelse tydelig.

"Jeg har to, hvor de ikke har villet samarbejde. De ser ikke det samme som os. Det er først, når vi kommer dertil, at vores bekymring er så stor, at vi overvejer anbringelse; der har jeg oplevet, at de har vendt og samarbejder. Så tager de imod støtten, som de ikke har gjort før. Så vurderer vi, hvor meget de går ind i arbejdsprocessen."

(Sagsbehandler)

Hjælpen kan også afhænge af, hvad barnet eller den unge med funktionsnedsættelse vil samarbejde om. En sagsbehandler beskriver erfaringer med, at det kan være nødvendigt at give hele familien hjælp for at vinde barnets tillid og derved kunne yde den hjælp, som man ønsker:

"Jeg har haft gode erfaringer med at lave helhedsorienterede indsatser i familien. Så går man ind og arbejder med forældrene gennem barnet. Så begynder den unge at vænne sig til vores tilstedeværelse. Derefter kan vedkommende arbejde med barnet eller den unge [...] På den måde kan man få fat i dem. Det vil man ikke kunne, hvis man sætter en kontaktperson på. Forskellen vil være, at kontaktpersonen aldrig vil komme ind på værelset. Derfor handler det om tillid. Det med at skulle se og dele noget med nogle andre, det er de ikke interesseret i."

(Sagsbehandler)

Barnets indgang til kommunen kan have betydning

Hvilken form for støtte, der gives i forløbet inden anbringelsen uden samtykke, kan også blive påvirket af, hvordan sagen kommer ind i kommunen.

Bliver kommunen bekendt med barnet eller den unge, fordi der ansøges om handicapkompenserende støtte, oprettes barnets eller den unges sag der, hvor der bevilges støtte efter de handicapkompenserende paragraffer. Her er der typisk mest fokus på kompensering af barnets handicap og i mindre grad på sociale udfordringer i familien eller manglende forældreevne hos forældrene (se også kapitel 7 om årsagerne til anbringelse). Dette kan betyde, at kommunen først senere i forløbet bliver opmærksom på udfordringer i familien, behovet for udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse efter § 50 og hjælp efter § 11.3 og § 52.

Bliver kommunen derimod bekendt med et barn eller en ung, som har en funktionsnedsættelse (men ingen sag i kommunen i forvejen) på grund af en underretning om bekymring knyttet til sociale forhold i familien, oprettes barnets eller den unges sag typisk i den afdeling, som bevilger støtte efter § 11 og 52. Her er fokus i højere grad på de sociale forhold og forældrenes for-

“... vores organisatoriske ramme, den bliver desværre også lidt afgørende for vores sagsbehandling, hvis vi skal være ærlige”

ældreevne og måske i mindre grad på behovet for handicapkompenserende støtte. Det kan betyde, at de sociale forhold overskygger funktionsnedsættelsen, som måske ikke i tilstrækkelig grad bliver kompenseret:

“Jeg tænker, at vores organisatoriske ramme, den bliver desværre også lidt afgørende for vores sagsbehandling, hvis vi skal være ærlige [...] Fordi jeg tænker det her med, hvordan sager hos os starter op som en ansøgning - mange sager - og i udsatte-området starter det op som en bekymring. Og det gør en kæmpe forskel. Hos os, der tikker uret rent juridisk ift. hvornår der skal ligge nogen afgørelser og det giver ikke så meget rum og tid til at få undersøgt, hvad det er, vi tænker, der skal til. Hvorimod det har man anderledes tid til ude i udsatte-området. [...] vi har måske for lidt fokus på højre side af [ICS]-trekanten – altså forældrekompetence-delen – fordi vi kigger rigtig meget ind i de her handicaps, og hvor jeg tænker på udsatte-området, der er rigtig, rigtig meget fokus på netop forældrekompetence-siden og måske ikke så meget viden omkring funktionsnedsættelserne.”
(Leder)

Sager om børn med funktionsnedsættelse kan være komplekse med behov for støtte efter flere forskellige paragraffer (se afsnittet “Der er flere muligheder for støtte” i dette kapitel).

I de interviewede kommuner beskriver de alle, at de skal have blik for hele barnets eller den unges situation, men at der kan være forskel i hovedfokus på enten den sociale udsathed eller behovet for handicapkompenserende støtte. Hertil kommer, at handicappet eller den sociale udsathed kan skygge for hinanden (se kapitel 7 om årsagerne til anbringelse).

Hvor mange samtidige indsatser familien kan klare

Hvornår, hvor længe og med hvilke mål en indsats kan bruges i familien afhænger også af, hvor meget støtte familien modtager:

“[...] vi indretter det efter, at hvis der er mange indsatser, så kan vi måske ikke pålægge en intensiv familiebehandling tre gange om ugen. Så er tidsperspektivet ift. hvor meget vi forventer, at vi kan opnå, vurderes også herefter.”
(Sagsbehandler)

“I nogle af sagerne, hvor vi får bygget foranstaltningerne oven på hinanden og får skabt et helhedsbillede af familien... der tænker jeg, at vi nogle gange skal træde et skridt tilbage og tænke, om vi selv ville kunne overskue at have så mange mennesker omkring mit liv”
(Sagsbehandler)

Ved flere samtidige indsatser i en familie er der behov for at koordinere kommunens samlede indsats. For eksempel ved hjælp af at samle indsatsen eller lave fælles opfølgingsmøder:

"Hvis jeg skal tænke, hvad mine unge typisk har haft, så har det været dagbehandlingsskole. Der har været to familiebehandlere på, og en kontaktperson. Det er virkelig mange mennesker. Men i hvert fald familiebehandlere og kontaktpersoner, der prøver vi at sørge for, at de er fra samme tilbud, så de kan koordinere hele tiden. Samtidig med at de kan koordinere med de andre indsatser, så alle arbejder i samme retning hele tiden. Derudover holder vi opfølgingsmøder, hvor alle sidder med. Der samler vi trådene ift. om det giver mening for familien."
(Sagsbehandler)

Samme kommune beskriver dog også, at de ikke altid er opmærksomme på indsatser i familien fra andre dele af kommunen såsom beskæftigelsestilbud eller støtte til forældrene, som gives uafhængig af barnets funktionsnedsættelse.

PROPORTIONALITETS- PRINCIPPET

Et princip om, at kommunen skal undgå at anvende meget indgribende foranstaltninger, hvis mindre indgribende foranstaltninger er tilstrækkelige.

KOMMUNERNE VURDERER, AT DE UDTØMMER ALLE MULIGHEDER, NÅR DE INDSTILLER TIL ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE

Anbringelse uden samtykke er en meget indgribende foranstaltning i barnets og forældrenes liv. Kommunen skal derfor altid som udgangspunkt forsøge med mindre indgribende foranstaltninger, jf. proportionalitetsprincippet. Det er derfor en forudsætning for anbringelse uden samtykke, at kommunen har en begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet. Det følger af serviceloven § 58, stk. 1, og gælder børn og unge med funktionsnedsættelse i lighed med andre børn og unge. På den anden side skal kommunen gribe ind, når der er en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade. Det betyder derfor også, at kommunen kan træffe afgørelse om anbringelse før andre foranstaltninger er afprøvet, hvis det er nødvendigt i sagen.

De kommuner, som vi har talt med, peger alle på, at anbringelse er den sidste udvej, når alle andre muligheder for støtte til barnet og familien er afprøvet, eller det ikke er sikkert for børnene at være i hjemmet. Og de beskriver, at de i mange sager først tænker anbringelse, når de har prøvet flere foranstaltninger uden, at det har haft tilstrækkelig effekt. En sagsbehandler siger for eksempel:

"Når indsatserne har været på i 2-3 år og vi begynder at sige, at vi ikke kan rette op på familien, så er det der, at den begynder at tippe. Derudover skal vi lave en ny børnefaglig undersøgelse, som peger på anbringelse, hvor vi går ind og undersøger forholdene, om der er så store ændringer, at der er grundlag for en anbringelse frem for forebyggende foranstaltninger. Det gør vi med udgangspunkt i de professionelle udtalelser."

(Sagsbehandler)

Forældre oplever ikke at mulighederne for støtte i hjemmet er udtømt

Vi har også talt med flere forældre, som modsat beskriver, at de ikke oplever at have fået tilstrækkelig støtte i hjemmet inden anbringelsen. En forælder beskriver for eksempel, at de fik familiebehandling i form af samtaler uden barnet, men at de gerne ville have haft anden og mere hjælp til at tackle de udfordringer, som knytter sig til barnets funktionsnedsættelse. De kunne godt have tænkt sig pædagogisk/psykologisk vejledning i hjemmet, om håndteringen af netop deres barns udfordringer, eller et ophold på et behandlingssted for forældre og barn i en kortere periode, med fokus på håndtering af netop deres barns udfordringer. En anden forælder, som modtog hjælp efter §§ 41 og 42 samt sygeplejersker i hjemmet, beskriver afslag på mere aflastning og støtte i hjemmet samt manglende tilsagn om et relevant skoletilbud i stedet for hjemmeundervisning. Begge forældre er uenige i anbringelsesgrundlaget, der ifølge forældrene handlede om deres evne til at drage omsorg for og behandling af deres barn, og de mener i stedet, at der er tale om manglende støtte i hjemmet og manglende relevant skoletilbud fra kommunens side.

En tredje forælder, som vi har talt med i forbindelse med denne undersøgelse, beskriver, at de savnede vejledning i, hvordan de skulle håndtere deres barns funktionsnedsættelse. Deres børn blev anbragt efter, at kommunen modtog en underretning, og de har ifølge forældrene ikke modtaget nogen støtte inden anbringelsen andet end observation i hjemmet med henblik på klarlæggelse af anbringelsesgrundlaget og ikke med henblik på vejledning til dem.

En fjerde forælder beskriver, at de inden anbringelsen alene får den hjælp i hjemmet, som de søger om, og at der ikke var nogen opfølgning på hjælpen fra kommunens side. De modtog tabt arbejdsfortjeneste og aflastning i flere år inden anbringelsen, og oplever ikke, at de har haft brug for mere støtte i hjemmet. Ifølge forældrene handlede barnets mistrovsel om manglede afklaring af skolesituationen og manglende psykiatrisk behandling, og de er uenige i anbringelsesgrundlaget, som de oplever

**GÅR LANGT FOR
AT LØSE SITUATI-
ONEN I HJEMMET
ELLER FÅ SAM-
TYKKE TIL AN-
BRINGELSEN**

er udtryk for manglende forståelse for deres barns behov og deres forældreevne.

Anbringelsen som den sidste løsning

Kommunerne beskriver, at anbringelser uden samtykke er et stort arbejde og ikke nogen ønskelig løsning, så de går langt for enten at løse situationen i hjemmet eller få samtykke til anbringelsen. En leder siger for eksempel:

"Det er jo et enormt stort arbejde at skulle lave en anbringelse med tvang rent administrativt. Det kræver enormt mange ressourcer. Det skal det også. Jeg ser det som en af vores fornemmeste opgaver at forsøge at få så godt et samarbejde som muligt og via dialog komme frem til den indsats, der er nødvendig. Det er derfor, at det er i yderste konsekvens, når vi ikke kan være enige om det, at vi er nødsaget til at sige: 'Det her, det er så alvorligt, så selvom vi ikke er enige, så er vi nødt til at gå med det alligevel eller sige, at det er det, der skal til'."

(Leder)

Omvendt oplever nogle af de forældre, som vi har talt med i forbindelse med denne undersøgelse, at kommunen for hurtigt tyer til anbringelse i stedet for at give tilstrækkelig støtte i hjemmet. Flere forældre oplever for eksempel, at anbringelsen skyldtes, at den efterspurgte hjælp i hjemmet var for dyr:

"Hvis jeg havde ladet være med at brokke mig og ladet være med at sige, at de skulle løfte den opgave og ansætte nok sygeplejersker til ham. Hvis jeg bare havde knoklet, til jeg var faldet død om, så havde jeg aldrig hørt et pip. Det var først den dag, jeg begyndte at sige, at I skal altså gøre noget mere, og han skal have en skole. Jeg havde hjemmeundervisning, praktisk arbejde i tøjvask, rengøring og sterilisation. Altså, jeg var ved at falde død om. Jeg havde aldrig fri [...] Det er bare ubegribeligt, at man gør børn fortræd pga. økonomi."

(Forælder)

De sager, hvor en anbringelse kan komme på tale hurtigt, og inden en række former for støtte er afprøvet, er typisk i familier, som har fået anbragt andre børn grundet manglende forældreevne:

"Det skyldes i høj grad, at vi forsøger at være i dialog med forældrene og være i samarbejde med dem. Det er det mest indgribende at anbringe børn uden samtykke. Derfor er der en holdning om, at vi venter længst muligt. Der, hvor vi skridder hurtigt til, er, hvis der er to søskende med funktionsned-

sættelse, der er blevet anbragt på grund af manglende forældrekompetence. Der er man hurtig til at anbringe nummer tre barn.”

(Sagsbehandler)

Omfanget af aflastningsdøgn kan føre til anbringelse

En sagsbehandler i en kommune beskriver, hvordan interne regler i kommunen kan betyde, at en indsats kan rykke sig fra at være en indsats af hensyn til aflastning af forældrene, til, at det bliver en aflastning af barnet fra familien og endelig til at det bliver en anbringelse:

”Kommunen har den interne regel⁷, at når det er aflastning efter § 84 [§§ 44, jf. § 84] over 65 døgn på døgninstitution eller plejefamilie, så skal det være § 52-foranstaltning [...] Det betyder, at fokus lige pludselig rykker sig fra det meget handicappede barn – og forældrekompetencer egentlig er fine – til, at man går i gang med at lave en børnefaglig undersøgelse, som også handler om forældrekompetencer. Det virker fjollet at opstille mål for barnet, som er svært fysisk handicappet i henhold til § 52/140, når det egentligt handler om aflastning af forældrene.

(Sagsbehandler)

Der kan gå for længe inden der anbringes

I nogle kommuner beskriver enkelte medarbejdere en oplevelse af, at de nogle gange kan trække den for langt med indsatser i hjemmet inden, at de tænker i anbringelse:

”Vi har måske sovet lidt i timen. Vi har dem, der bliver fjernet, når de er helt små, og så har vi dem, hvor de nok skulle være rykket noget før [...] Det skyldes i høj grad, at vi forsøger at være i dialog med forældrene og være i samarbejde med dem. Det er det mest indgribende at anbringe børn uden samtykke. Derfor er der en holdning om, at vi venter længst muligt [...] Man kan se, at de kunne have udviklet nogle områder meget mere, hvis vi havde været hurtigere. Selvom mange af dem har nogle begrænsninger, så har de alligevel muligheder [...] Det er forebyggende foranstaltninger, hvor det har stået på uden progression.”

(Sagsbehandler)

Vi hører fra flere kommuner, at der i nogle sager kan være udfordringer med at finde et egnet anbringelsessted. Især når der er en kobling af flere diagnoser. En konsekvens af, at det kan

**UDFORDRENDE
AT MATCHE
BARN/UNG MED
FLERE DIAGNO-
SER MED
ANBRINGELSES-
STED**

⁷ Der er ikke lovregler om, at et vist antal aflastningsdøgn medfører anbringelse. Der bør foretages en konkret vurdering.

”Der skulle de blot have været anbragt for lang tid siden”

være svært at finde et passende anbringelsessted, kan være, at kommunen prøver flere forskellige indsatser i hjemmet og indstiller til at anbringe senere, end de måske ellers ville have gjort. En leder i en kommune siger for eksempel, at et svært match kan betyde, at man forsøger med flere tiltag i hjemmet:

"Det kan være indsatser, som bliver sat op omkring et barn, som modtager ekstremt mange støttetimer fx i forældrenes hjem."
(Leder)

En anden konsekvens af, at det kan være svært at finde et egnet anbringelsessted, kan være, at tilbuddet så oprettes specifikt til det barn eller den unge, som skal anbringes. I de sager, som vi har gennemgået og i interview med flere kommuner, har det fremgået, at de opretter anbringelsestilbud specialtilpasset den unge eller barnet. En leder beskriver det således:

"Det er nogle skræddersyede tilbud, som nærmest har so-list-karakter eller tæt på, 1:1-støtte, massivt og voldsomt dyre tilbud [...] Der mangler noget på tilbudssiden til den her målgruppe, og vi ser samtidigt en stigning i kompleksitet ift. koblingen mellem handicap, diagnoser og så psykiatriske diagnoser. Børn med autisme kombineret med svære psykiatriske problemstillinger, OCD, spiseforstyrrelser osv., og de falder ned mellem stolene."
(Leder)

KAPITEL 6

Inddragelse af forældre og barn/ung

I dette kapitel beskriver vi inddragelsen og samarbejdet med henholdsvis forældre og barnet/unge inden anbringelsen uden samtykke.

Det skal bemærkes, at kommuners og forældres beskrivelser af samarbejdet retrospektivt kan være påvirket af, at barnet eller den unge er endt med at blive anbragt uden samtykke. Det er derfor i høj grad muligt, at beskrivelsen af samarbejdet i hele forløbet er influeret af sagens udfald.

Hovedpointerne i kapitlet fremgår af boksen nedenfor.

KAPITLET'S POINTER OM INDDRAGELSE

- Inddragelse, åbenhed og løbende orientering af forældrene om påtænkte tiltag vægtes højt af de interviewede kommuner. Der kan dog være situationer, hvor kommunen overvejer timing af orienteringen af forældrene nøje, og nogle forældre oplever desværre, at kommunen har en for dem skjult dagsorden. Orientering, om at kommunens er meget bekymret for barnet og overvejer anbringelse, kan af forældrene opleves som en trussel, hvilket kan påvirke samarbejdet.
- Sagsbehandlerskift og den personlige relation mellem sagsbehandleren og forældrene har betydning for samarbejdet. Hertil kommer, at samarbejdet er præget af en magtskævhed, hvor sagsbehandleren med myndighedsansvaret har en dobbeltrolle, idet pågældende er støtte og hjælper, men også er den, der bestemmer/træffer afgørelse.

- Kommunerne oplever, at forældresamarbejdet i sager, hvor barnet eller den unge med funktionsnedsættelse anbringes uden samtykke, varierer meget i omfang og form afhængig af blandt andet hvilken familie eller type forældre, der er tale om, og hvilken hjælp familien bevilges i forløbet op til anbringelsen uden samtykke. Forældrene beskriver ligeledes meget forskellige oplevelser af samarbejdet med kommunen. Kulturforskelle og sprogbarrierer kan desuden lægge et ekstra lag af kompleksitet på i forvejen komplekse sager.
- Manglende sprog, manglende kognitive evner og konkret og anderledes tankegang og reaktionsmønster relateret til barnets funktionsnedsættelse kan give udfordringer i forbindelse med børnesamtaler og inddragelse af barnet eller den unge. Inddragelsen kan være særligt påvirket ved sagsbehandlerskift. Endelig er der ved børn med funktionsnedsættelser, i lighed med andre børn, bekymring for at overbelaste barnet ved inddragelsen.

INDDRAGELSE ER VIGTIGT OG LOVPLIGTIGT

Inddragelse af forældre og barnet eller den unge, som sagen handler om, spiller en væsentlig rolle i sagsbehandlingen i forløbet op til anbringelse uden samtykke.

Forældrene skal inddrages

I sager om børn og unge med en funktionsnedsættelse, er der lovkrav om, at forældrene skal have mulighed for at medvirke i behandlingen af deres barns sag. Det vil sige, at kommunen skal tilrettelægge sagen sådan, at forældrenes medvirken er mulig, og at de opgaver og tilbud, der omfatter barnet, den unge og deres familie, udføres i samarbejde med forældrene. Det følger blandt andet af servicelovens § 19 og retssikkerhedsloven § 4.

"Det er jo ikke andet end kamp. Hvor kunne livet dog have været dejligt, hvis det havde været noget nemmere. Hvis man lyttede til folk, altså til borgerne, til forælderen. Fordi det er jo familier og borgere, som kender deres barn bedst."
(Forælder)

Ved særlig støtte til børn og unge efter kapitel 11 i serviceloven lægges der vægt på, at barnets eller den unges vanskeligheder

LOVKRAV OM INDDRAGELSE AF FORÆLDRE/ BARNET/ DEN UNGE

**INDDRAGELSE OG
SAMARBEJDE
ESSENTIELT FOR
EFFEKT AF
STØTTEFORAN-
STALTNINGER**

så vidt muligt skal løses i samarbejde med familien og med barnets eller den unges medvirken. Dette fremgår af servicelovens § 46. Her gælder, at det er vigtigt med inddragelse og samarbejde både i forbindelse med opstart af en sag, udarbejdelse af børnefaglige undersøgelser og handleplaner og i forbindelse med opfølgninger. Det er altså helt afgørende for, at en foranstaltning i sidste ende kan have den ønskede virkning, at barn og familie forstår, accepterer og understøtter den valgte proces og foranstaltning.

SAMARBEJDE MED FORÆLDRENE IFØLGE SERVICELOVEN

§ 19

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at de opgaver og tilbud, der omfatter børn, unge og deres familier, udføres i samarbejde med forældrene og på en sådan måde, at det fremmer børns og unges udvikling, trivsel og selvstændighed. Dette gælder både ved udførelsen af det generelle og forebyggende arbejde og ved den målrettede indsats over for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med et andet særligt behov for støtte.

§ 46, stk. 3

Støtten skal bygge på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed. Barnets eller den unges vanskeligheder skal så vidt muligt løses i samarbejde med familien og med dennes medvirken. Hvis dette ikke er muligt, skal foranstaltningens baggrund, formål og indhold tydeliggøres for forældremyndighedsindehaveren og for barnet eller den unge.

**INDDRAGELSE BE-
SKREVET I RETS-
SIKKERHEDSLO-
VEN, SERVICELO-
VEN OG FORVALT-
NINGSLOVEN**

Derudover har kommunen ansvaret for at indhente alle nødvendige oplysninger for, at sagen bliver korrekt afgjort, herunder oplysninger fra forældrene jf. retssikkerhedsloven §§ 10-12. Forældrene skal i den sammenhæng give de relevante oplysninger, som de er i besiddelse af, og fortælle, hvor kommunen kan indhente manglende oplysninger. Det kan både dreje sig om offentlige og private instanser. Forældrene har desuden under hele sagsforløbet ret til at afgive en udtalelse i sagen og mulighed for at anmode kommunen om, at sagens afgørelse udsættes, hvis de ønsker at komme med en udtalelse eller ønsker at komme med supplerende oplysninger, jf. forvaltningsloven § 21. Endelig skal forældrene høres, når de er part i sagen, om oplysninger, som er væsentlige, ikke til fordel for forældrene og

som forældrene ikke kender. Det skal ske, inden kommunen træffer afgørelse, jf. forvaltningslovens §§ 19-20. Forældrene har i forbindelse med samarbejdet med kommunen mulighed for at få aktindsigt⁸ og for at gøre brug af en bisidder eller en partsrepræsentant.⁹

---

⁸ Forældrene kan desuden – med få undtagelser – skriftligt eller mundtligt bede om adgang til at se alle dokumenter, der indgår i sagsbehandlingen hos en offentlig myndighed, jf. forvaltningslovens §§ 9-18. Kommunen har notatpligt, jf. offentlighedsloven § 13.

⁹ Forældrene kan vælge at gøre brug af en bisidder eller en partsrepræsentant, men myndigheden kan dog forlange, at forældrene/barnet/den unge selv medvirker, når det har betydning for sagens afgørelse, jf. Retssikkerhedsloven § 4 og Forvaltningsloven § 8). En bisidder lytter, gør notater og giver råd, men har ikke taleret. I praksis kan bisidderen dog deltage i samtalen med myndigheden. En partsrepræsentant påtager sig at føre sagen. Det vil sige, at partsrepræsentanten skal høres i sagen og modtage kommunens afgørelse.

INDDRAGELSE AF BORGEREN IFØLGE RETSIKKERHEDSLOVEN

§ 4

Borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag. Kommunalbestyrelsen tilrettelægger behandlingen af sagerne på en sådan måde, at borgeren kan udnytte denne mulighed.

§ 10

Myndigheden har ansvaret for, at sager, der behandles efter denne lov, er oplyst i tilstrækkeligt omfang til, at myndigheden kan træffe afgørelse.

§ 11

Myndigheden kan anmode personer, der søger om eller får hjælp, om

- 1) at medvirke til at få de oplysninger frem, som er nødvendige for at afgøre, hvilken hjælp de er berettiget til, og
- 2) at lade sig undersøge hos en læge eller blive indlagt til observation og behandling som led i sagsbehandlingen.

Stk. 2. Personer, der får hjælp, har pligt til at oplyse om ændringer, der kan have betydning for hjælpen.

§ 12

Myndigheden skal give borgeren skriftlig besked om

- 1) myndighedens adgang til at indhente oplysninger efter §§ 11a og 11c og til at foretage kontrol efter § 12a,
- 2) adgangen til at udveksle oplysninger og foretage kontrol efter kapitel 3 og 3a i lov om Udbetaling Danmark,
- 3) konsekvenserne, hvis borgeren ikke medvirker, jf. § 11b,
- 4) hvilke typer af ændringer der kan have betydning for hjælpen og
- 5) muligheden for, at borgeren kan blive mødt med et tilbagebetalingskrav og eventuelt blive tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 289a og efter § 12b i denne lov eller § 14 i lov om Udbetaling Danmark, hvis borgeren ikke oplyser om ændringer, der kan have betydning for hjælpen.

INDDRAGELSE AF BORGEREN IFØLGE FORVALTNINGSLOVEN

§ 19

Kan en part ikke antages at være bekendt med, at myndigheden er i besiddelse af bestemte oplysninger om en sags faktiske grundlag eller eksterne faglige vurderinger, må der ikke træffes afgørelse, før myndigheden har gjort parten bekendt med oplysningerne eller vurderingerne og givet denne lejlighed til at fremkomme med en udtalelse. Det gælder dog kun, hvis oplysningerne eller vurderingerne er til ugunst for den pågældende part og er af væsentlig betydning for sagens afgørelse. Myndigheden kan fastsætte en frist for afgivelsen af den nævnte udtalelse.

§ 20

I sager, hvor myndigheden efter anmodning fra en part kan ændre afgørelsen, kan myndigheden undlade at foretage partshøring, hvis sagens karakter og hensynet til parten selv taler for det.

§ 21

Den, der er part i en sag, kan på ethvert tidspunkt af sagens behandling forlange, at sagens afgørelse udsættes, indtil parten har afgivet en udtalelse til sagen. Myndigheden kan fastsætte en frist for afgivelsen af den nævnte udtalelse.

Som led i den børnefaglige undersøgelse, som bliver iværksat, når det må antages at barnet eller den unge trænger til særlig støtte, skal der altid foretages en børnesamtale. Denne samtale er lovfæstet i servicelovens § 50, stk. 3. Det er kun i tilfælde, hvor sagens karakter eller barnets/den unges modenhed taler imod, at samtalen kan udelades.

SERVICELOVEN

§ 50, stk. 3

Som led i undersøgelsen skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge. Samtalen kan undlades, i det omfang barnets eller den unges modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler imod samtalens gennemførelse. Kan samtalen ikke gennemføres, skal oplysninger om barnets eller den unges synspunkter søges tilvejebragt. Samtalen kan finde sted uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og uden dennes tilstedeværelse, når hensynet til barnets eller den unges bedste taler herfor.

Samarbejdet mellem kommunen og forældrene vægtes højt

Ud over at inddragelse af forældrene er lovpligtigt, så er det også noget kommunerne, som vi har talt med, vægter højt. Det gode samarbejde beskrives af kommunerne, som værende karakteriseret af vedvarende dialog – trods eventuelle uenigheder.

Åbenhed og løbende orientering overfor forældrene om påtænkte tiltag vægtes højt af de interviewede kommuner. Der kan dog være situationer, hvor kommunen overvejer timing af orienteringen af forældrene nøje, og nogle forældre oplever, at kommunen har en for dem skjult dagsorden.

Hertil kommer, at både kommuner og forældre giver udtryk for, at forældrene kan opleve, en orientering om, at kommunen er meget bekymrede for barnet og overvejer anbringelse, som en trussel, der kan påvirke samarbejdet.

Behov for samarbejde trods uenighed om retning

I samarbejdet med forældrene beskriver de kommuner, som vi har talt med, at det er vigtigt, at man kan have fortsat dialog til trods for eventuel uenighed om kommunens afgørelser. Det gælder både i forløbet inden anbringelsen uden samtykke og efter anbringelsen. Sagen slutter ikke med afgørelsen i børn og unge-udvalget, og der vil sandsynligvis være en relation til familien i mange år fra kommunens side.

En leder beskriver det gode samarbejde sådan:

"[Godt samarbejde] er, når vi kan give forældrene oplevelsen af at være hørt, og vi også har mulighed for i en dialog at forklare, hvad der ligger til grund for, at vi træffer den afgørelse, som vi gør. Altså, at man har en god dialog. Og at man

**KOMMUNALT
FOKUS PÅ
INDDRAGELSE**

**DET GODE
SAMARBEJDE**

også kan opnå enighed om, at selvom vi ikke er enige om beslutningen, at så kan vi finde et fælles fodslag i at lægge nogle mål for barnet og nogle aftaler for, hvad der skal ske og for hvordan vi samarbejder selvom, vi ikke er enige om indsatsen.”
(Leder)

Ovenstående citat viser, at det kan være et mål at opretholde en samarbejdsrelation, selvom der er en grundlæggende uenighed mellem forældre og kommune om, hvilken retning man arbejder i. At det kan være svært at have og opretholde et godt samarbejde i sager med anbringelse uden samtykke understreger en sagsbehandler, hvis erfaring det er, at samarbejdet med forældrene typisk er dårligere i sager, hvor anbringelsen er uden samtykke sammenlignet med de sager, hvor der opnås samtykke til anbringelsen:

**OFTERE PROBLEMER
MED SAMARBEJDE I
ANBRINGELSESSAGER
UDEN SAMTYKKE**

”Der er overvægt i tvangssager med dårligt samarbejde ift. anbringelse med samtykke. Det er jeg ikke i tvivl om.”
(Sagsbehandler)

**EKSEMPEL FRA SAGSGENNEMGANG: ET GODT OG
TÆT FORÆLDRESAMARBEJDE**

Sagen handler om en ung på 15 år med psykiske lidelser, hvor forældrene har et godt samarbejde med kommunen om en række støtteforanstaltninger i hjemmet. På grund af stigende udfordringer i puberteten med den unges trivsel og adfærd – misbrug, kriminalitet og udad reagerende adfærd - ender det med en anbringelse.

Forældrene har igennem hele forløbet deltaget aktivt i netværksmøder, opfølgingsmøder og løbende dialog og orientering over telefon og mail. Forældrene er ressourcerstærke og indgår åbent og ærligt i dialogen med kommunen. Forældrene støtter op om den indsats, kommunen iværksætter og har i dialogen med kommunen og via ansøgninger til kommunen udtrykt, hvilken støtte de har brug for. De er enige i anbringelsen, da den unges støttebehov er mere omfattende end, hvad der kan klares i hjemmet med støtte fra kommunen, og den unge har brug for at komme væk fra en uheldig vennegruppe. Det ender med anbringelse uden samtykke, da den unge ikke samtykker til anbringelsen og er over 15 år på anbringelsestidspunktet.

EKSEMPEL FRA SAGSGENNEMGANG: ET KONFLIKTFYLDT SAMARBEJDE MED FORÆLDRE

Sagen handler om et barn med omfattende fysisk og psykisk funktionsnedsættelse, som er alene med en forælder, der lider af en række psykiske lidelser og kognitivt funktionsnedsættelse. Barnet mistrives på grund af fysisk og psykisk omsorgssvigt til trods for støtte i hjemmet og anbringes derfor frivilligt, da det når skolealderen.

Forælderen har deltaget i møder med kommunen og andre fagpersoner i sagen samt undersøgelsesforløb på nær en indledende psykologisk test af forældreevnen grundet dårlige erfaringer med testning. Forælderen har været meget frustreret over beslutninger i sagen, hvilket har præget kommunikationen med kommunen. Hertil kommer, at forælderen flere gange, ifølge kommunen, har forsøgt at obstruere samarbejdet ved at tale usandt over for samarbejdspartnere/leverandører om, hvilke aftaler der er indgået med kommunen. Forælderen trækker samtykket til anbringelsen tilbage på grund af uenighed om blandet andet hjemgivelsestidspunkt. Herefter bliver det en anbringelse uden samtykke.

INTENTION OM STOR INDDRAGELSE AF FORÆLDRE

Åbenhed over for forældrene om påtænkte tiltag

Flere sagsbehandlere og ledere, som vi har talt med, beskriver, at oplysning og åbenhed er vejen til godt forældresamarbejde:

"Jeg synes ikke, at man kan inddrage for meget. Jo mere gennemsigtighed, der er i sagsbehandlingen og i de skridt, vi nu tager – beskrivelse af, hvorfor gør vi det, vi gør - jo nemmere synes jeg det er [samarbejdet med forældrene]. Men altså, det kommer også an på, hvad man lægger i det at inddrage. For mig ligger der i det at inddrage, at man har dem med ift. processen og hører dem i det, men der skal heller ikke være nogen tvivl om, hvem der har myndigheden, og hvem som kan træffe beslutningerne og afgørelserne. Der skal vi naturligvis høre forældrene, men de skal heller ikke være i tvivl om, hvem der har myndighedsforpligtigelsen til at kunne træffe afgørelsen. Det handler jo også om at være meget klar omkring, hvilken rolle vi har."

(Leder)

"[...] vi har nogle grundlæggende principper, der hedder, at forældrene skal høres, og de skal inddrages alt det, vi overhovedet kan. Og vi skal være gennemsigtige i vores samarbejde. Vi skal vide, hvilke skridt vi er i gang med, og hvad vi

ÅBENHED TYDE- LIGGØR ALVOREN

påtænker. Så udgangspunktet er, at vi arbejder meget inddragende, og forældrene er orienterede hele vejen igennem.”
(Leder)

”Jeg er meget direkte i min tilgang, fordi der er ingen grund til at pakke det ind. Det er så svært, så det handler om at bruge alle de redskaber, som man kender: Være anerkendende, lyttende og forstående. Jeg synes egentlig aldrig, at jeg er blevet taget dårligt imod. Men det er også noget, som de typisk godt ved. Men det handler i højere grad om tårer og gråd end selve forståelsen.”
(Sagsbehandler)

”Det handler meget om at gøre det så tydeligt som muligt. Både i forhold til, hvis det er op til en anbringelse, skabe forståelse for handleplanen og skabe forståelse for, hvad vi gerne vil. Det handler om tydeligheden - hvad vil vi gerne se ske, så de ved, hvad de skal arbejde med.”
(Sagsbehandler)

Som ovenstående citater viser, så bidrager åbenhed og tidlig inddragelse af forældre i overvejelser om potentielle indsatser til det der, af sagsbehandlerne, opleves som bedre forståelse og accept fra forældrenes side for de tiltag, der kommer fra kommunens side.

”Vi havde faktisk, indtil hun valgte at anbringe mit barn, så havde vi faktisk et ok forhold. Et okay samarbejdsforhold, og det prøver jeg faktisk også at få til [den nye sagsbehandler]. Fordi det er jo ikke hendes skyld, det er jo ikke hende, der har taget beslutningen og man skal jo også kunne samarbejde for sine børns skyld.”
(Forælder)

Timing af information

Enkelte af sagsbehandlerne i denne undersøgelse giver udtryk for, at der i særlige tilfælde kan være gode grunde til at være mere tilbageholdende med at informere familien om kommunens intentioner. Det drejer sig primært om de tilfælde, hvor barnet med funktionsnedsættelse er del af en familie med mange flytninger mellem forskellige kommuner. Her kan man være mere tilbageholdende med at italesætte en anbringelse, da man frygter, at familien flytter kommune og dermed sætter arbejdet på "standby" indtil, tilflytningskommunen kan samle sagen op på baggrund af en medfølgende mellemkommunal underretning fra fraflytningskommunen:

”Den tidligere sagsbehandler ift. det barn, jeg har nu, hun sagde, at det er godt at have alarmklokkerne ude ift. hvad du mistænker sker i hjemmet, men når I hen imod, at der

FAMILIER DER FLYTTER, NÅR DER OPSTÅR BE- KYMNINGER

**RETSSIKKERHEDS-
MÆSSIGE
ÅRSAGER TIL
TIMING AF
INFORMATION**

skal leveres en besked om eventuelt anbringelse, så sørg for at have vagter udenfor, sørg for at have en plejefamilie klar. Hendes vurdering var, at ellers forekommer der en fraflytning. Derfor er det vigtigt at vide, hvilken familie, som vi har med at gøre. Risikerer man at stå med en familie, der smutter? Hvis dette hænder, skal man lave denne famøse mellemkommunal underretning, og så kan man kun håbe på, at den anden kommune griber den.”
(Sagsbehandler)

En kommune i undersøgelsen giver udtryk for at det samme kan gøre sig gældende med familier, der kan forventes at flytte til udlandet. Her kan der opstå et væsentligt dilemma for sagsbehandleren, hvis anbringelsen af ét barn i familien får forældrene til at flytte de resterende søskende (som også kan være plejekrævende) til udlandet.

Der kan også være retssikkerhedsmæssige grunde til at holde igen med information til forældrene om den påtænkte indsats. En kommune beskriver, hvordan at den hurtige og umiddelbare kommunikation over telefonen om væsentlige foranstaltninger fravælges, da sagsbehandleren dermed også skal give en udførlig mundtlig klagevejledning efter at have haft en svær samtale. Det opleves nemmere at gøre dette på skrift, selvom det betyder, at kommunen kan komme til at holde på afgørelsen i lidt længere tid, end hvis den var blevet meddelt over telefonen. Hvis der skal informeres om anbringelse, så foretrækker sagsbehandlerne dog at gøre det på et fysisk møde, selvom det kan betyde, at der dermed går noget tid inden afgørelsen bliver formidlet.

Sagsbehandlerne i samme kommune er også opmærksomme på, at der kan være grænser for, hvor meget information, som borgeren kognitivt kan kapere på samme tid, hvilket også kan betyde, at man doserer informationen om sine påtænkte foranstaltninger over en tidsperiode, fremfor at informere om alt på samme tid.

Kommunens overvejelse om anbringelse kan opleves som en trussel

Flere sagsbehandlere og ledere, som vi har talt med, er opmærksomme på, at åbenhed om deres bekymring og overvejelser om anbringelse kan forveksles med en trussel. Særligt i sager, hvor forældrene er uenige i behovet for en anbringelse af deres barn, kan en orientering om, at kommunen påtænker at anbringe med eller uden samtykke nemt opfattes som en trussel:

”Det [at orientering om potentiel anbringelse er en trussel] tror jeg også, at nogle af dem oplever. Selvom det ikke er

ÅBENHED KAN OPLEVES SOM TRUSSEL

det, der er intentionen. Fordi hvis vi er der, hvor vi tænker, at barnets udvikling og trivsel er nu så truet, så barnet ikke kan bo [hjemme] længere, hvis ikke der sker en massiv ændring nu, så er det jo en trussel om, at hvis vi ikke laver de her ændringer, og du siger "ja" til det her med 20 timer familievejledning eller hvad pokker det kan være, så er vi nødt til at gå den anden vej. Så er det jo en trussel samtidig med, at det er en information. Så jeg kan godt forstå, at de oplever det sådan - vores intention er ikke truslen, fordi det er faktisk bare en orientering om "det er det, der kommer til at ske". Vi truer jo ikke med det, hvis ikke vi vil gøre det. Eller siger det ikke, hvis ikke vi ikke vil gøre det. Så intentionen er ikke en trussel, men jeg kan godt forstå, at det kan opleves sådan. Vi fortæller dem jo, at det de gør ikke er godt nok. Og vi står med det mest dyrebare, de har i hele verden - deres børn. Så det kan næsten ikke blive mere sårbart."
(Leder)

På den ene side giver de interviewede kommuner udtryk for et ønske om at være åbne og inddrage forældre tidligt i deres overvejelser i sagen og herunder bekymring for barnet med henblik på et konstruktivt samarbejde (se tidligere afsnit herom). Dette gælder også overvejelser om anbringelse:

"Det [orientering om påtænkt anbringelse] skal ikke komme som et chok for dem. De skal [...] inddrages i mit bekymringsniveau."
(Sagsbehandler)

På den anden side vil en orientering om bekymringen og overvejelser om anbringelse kunne virke som en trussel, der kan have uforudsigelige konsekvenser for det videre samarbejde:

"Hvor nogle kan opfatte det som en trussel, så har tanken været at have en åbenhed om vores bekymring, hvor vi deler vores overvejelser. Som udgangspunkt vil vi aldrig bruge det som en trussel, men nærmere til at skabe et åbent forum. Vi forsøger at undgå det. Jeg kan godt forstå dem [forældrene]. Men jeg tænker, det handler om at tegne de skridt, der skal til, før en bekymring er væk. Hvis vi ikke er tydelige, så kan der opstå misforståelser"
(Sagsbehandler)

Hvis forældrene opfatter sagsbehandlerens åbenhed om deres bekymring for barnet som en trussel i forhold til, hvorvidt de kan beholde deres barn, kan det forværre samarbejdet, men det kan også gøre forældrene opmærksomme på, at de skal samarbejde med kommunen:

"Nogle gange kan man jo gå ind og arbejde med; "hvad er det så vi skal gøre, hvis det ikke sker", så nogle gange, så kan det være et gennembrud til en anden form for samarbejde, hvis der pludselig kan arbejdes med forandringerne, fordi forældrene måske får et andet syn på, hvad der faktisk sker i hjemmet. Andre bliver enormt vrede på os og vil ikke samarbejde med os mere, og så går det gennem advokat. Vi bruger rigtigt meget energi på at opnå det her samarbejde - og det skal vi også - uanset om det er tvang eller frivilligt."
(Leder)

Ovenstående citat viser, at udsigten til en forestående anbringelse kan være et incitament for forældrene til at samarbejde med kommunen på kommunens præmisser.

Oplevelse af uigennemsigtig dagsorden hos kommunen

En forælder til et barn med funktionsnedsættelse anbragt uden samtykke, som har deltaget i denne undersøgelse, giver udtryk for, at indsatsen fra kommunens side tidligt i forløbet i meget lille grad opleves som en reel hjælp, men i langt højere grad som en skjult dagsorden hos kommunen om kontrol af dem og deres forældre:

" [...] så sagde de [kommunen]: "Vi sender en pædagog hjem til jer". Og vi var sådan helt: "WAUW" og så viste det sig, at det hun skulle, det var at observere os. Altså, det var en skjult dagsorden. Og så får vi ellers et anklageskrift på fem A4-ark maskinskrevet. Jeg går med en meget svær depression, og pædagogen skriver, at hun er meget uforstående for, at jeg kun sad og legede med børnene på gulvet med LEGO i 14 minutter. Jeg sidder med en massiv depression. Det var der ingen forståelse overfor. Det var rent bondefangeri. Vi troede, at der kom en pædagog for at hjælpe os, og det, de kom for, det var at observere os og sætte finger på alt det, der ikke fungerede."
(Forælder)

**FORÆLDRE OPLE-
VER AT KOMMU-
NEN SPILLER MED
FORDÆKTE KORT**

**OPLEVELSE AF
OBSERVATION OG
OVERVÅGNING
FREM FOR REEL
HJÆLP**

En anden forælder beskriver forløb, hvor familien efter bedste evne forsøger at leve op til de krav, der stilles til dem fra kommunens side. Der beskrives et forløb, hvor flere personer fra kommunen kommer i familiens hjem for at observere familien og dens dynamikker. Dette beskrives som forvirrende og på ingen måde som en hjælp:

"De kom her hjem - de hjalp ikke med noget. De observerede bare. Det var et team på tre personer, som observerede, når vi spiste, legede osv. De fortalte os, at vi havde problemer, og så skulle de hjælpe os. Men vi fik ikke hjælp til det, som de sagde, vi havde af problemer. De sagde efterfølgende, at

vi ikke var samarbejdsvillige, fordi vi sagde, at vi intet hjælp fik."

(Forælder)

Denne oplevelse fra et par af forældrene står i kontrast til vurderingen af modtagelsen af familiebehandlingen fra en sagsbehandler i undersøgelsen:

"Det [familiebehandling] synes jeg, at de tager godt imod. Der er altid nogen, som siger, at det er ikke os. Men der kan man godt sige, at det er slet ikke det, som vi anfægter. Vi kan se, at der er nogle pædagogiske ting, som du ikke kan vide noget om, men som vi kan hjælpe dig med at lære, hvor dit barn kan komme i bedre trivsel. Det tager de virkelig godt imod de fleste. Den problematik der kan ligge er, at hvis barnet har haft diverse foranstaltninger, hvor vi så tænker, at de skal prøve det hele igen, så siger de fra." (Sagsbehandler)

RELATIONEN MELLEM SAGSBEHANDLER OG FORÆLDRE

Forældrenes primære kontakt til kommunen er ofte knyttet til én primær sagsbehandler, hvorfor sagsbehandlerskift og den personlige relation mellem sagsbehandleren og forældrene har betydning for samarbejdet. Hertil kommer, at samarbejdet er præget af en magtskævhed, hvor sagsbehandleren med myndighedsansvaret har en dobbeltrolle, idet pågældende er støtte og hjælper, men også er den der bestemmer/træffer afgørelse.

Sagsbehandlerskift og personlig kemi med sagsbehandler kan have betydning for samarbejdet

Når den primære kontakt til kommunen typisk er knyttet op på én sagsbehandler, kan samarbejdet blive påvirket af faktorer som fx sagsbehandlerskift og den personlige relation til sagsbehandleren.

"Det kan være personstyret, hvor godt man bliver behandlet, det er der ikke nogen tvivl om."

(Forælder)

Sagsbehandlerskift er et hyppigt forekommende vilkår i sagerne, da de ofte strækker sig over en lang årrække. For hvert sagsbehandlerskift er risikoen for informationstab til stede. Hver sagsbehandler oparbejder et indgående kendskab til sagen og relationer, som ikke så let lader sig nedfælde på papir.

"Vi har skiftende sagsbehandlere - vi er her desværre ikke i 100 år. Det påvirker helt sikkert et forløb. Hele familien skal forholde sig til en ny [sagsbehandler], samtidig med at de

**OPLEVELSE AF AT
STØTTEN KAN VA-
RIERE FRA SAGS-
BEHANDLER TIL
SAGSBEHANDLER**

skal fortælle historien på ny. Derudover er der noget med kemien."

(Sagsbehandler)

En forælder i undersøgelsen har oplevet mange skiftende sagsbehandlere:

"Jeg tror, det er 50 forskellige [sagsbehandlere] han har haft. Eller siden han kom ind i systemet og til han blev 18 år, der var vi oppe og runde de 50. Men der er 10 eller 15 af dem, jeg aldrig har [kendt]. Det er kun på papiret, at man ved det, fordi så er de blevet fyret eller har sagt op. Og så har han fået automatisk en ny en, og advokaten fortalte bare, at den person, der havde været kortest tid, det var 10 dage. Men altså det er jo ikke noget vi har vist, vi har mødt 15 forskellige tror jeg."

(Forælder)

Hvis den forrige sagsbehandler stopper pludseligt, så er det heller ikke sikkert, at der altid vil være en hensigtsmæssig overlevering af sagen til den nye sagsbehandler.

"Det handler også om, hvad der går tabt i videreformidlingen af sagen. Hvad ved vi fra tidligere. Selvom vi skal skrive noget, så er det ikke altid, at alle ting bliver overleveret."

(Sagsbehandler)

Forældre har oplevelse af samarbejdet kun går den ene vej

Samarbejdet mellem forældre og kommune er ikke et ligeværdigt samarbejde i den gængse forstand af et samarbejde. Sagsbehandleren har en dobbeltrolle, idet pågældende er støtte og hjælper, men også er den der bestemmer/træffer afgørelse. Der er en dermed en asymmetri i magtforholdet mellem parterne, hvor den ene part kan sanktionere den anden og i princippet egenhændigt udstikke en udviklingsretning.

"[...] man ledte efter og gik efter et anbringelsesgrundlag. Altså det føltes utrolig utrygt og utrolig pressende og stressende og blive udsat for. Altså, du skal tænke på kommunen er en kæmpe stor myndighed med uanede ressourcer og magtmidler og hver eneste gang, der kom en eller anden underretning eller lignende, så prøvede forvaltningen at skabe en sådan en stemning af "ihh åhh, du er også forfærdelig [forælders navn]" i stedet for at se, at vi har faktisk et støttebehov"

(Forælder)

MANGE SAGSBEHANDLERE I LØBET AF ET BARNS SAGSFORLØB

OPLEVELSE AF AT KOMMUNEN VIL DIKTERE SAMARBEJDET

Det er også derfor, at ordet *samarbejde* kan klinge hult for forældrene, som i højere grad oplever at skulle levere reaktivt på krav fra kommunens side. De oplever at have meget lille indflydelse på, hvad der kommer til at ske i sagen.

"[om forælderen oplever at have haft indflydelse på sagens forløb] Overhovedet ikke! Der føler jeg simpelthen, at de trækker noget ned over hovedet på os. Og jeg har heller ikke fået lov til, jo, jeg fik lov til at se anbringelsesstedet inden han [barnet] kom derned. Men jeg har ikke haft nogen indflydelse på hvad det skulle være eller noget som helst. "
(Forælder)

"Vi har altid gerne villet samarbejde, men vi har også haft det sådan, vi stiller også spørgsmål og har en mening om, hvad der faktisk ville være bedst. Det er flere år, vi har været i systemet [end den typiske sagsbehandler] og vi har været omkring [barnet], så ved vi nogen ting, der fungerer, og vi ved, hvad der ikke fungerer. Og det har vi altid været ærlige omkring og sagt. De første 10-12 år sagde vi aldrig nogensinde nej til noget. Men vi satte spørgsmålstegn ved flere af tingene. Vi sagde: "Det her, tror vi ikke, er den rigtige løsning. Vi tror ikke det er det, der er bedst. Vi tror simpelthen ikke, at det her er godt". Men vi har altid gjort det. De første 10-12 år eller sådan noget. Til sidst så var vi meget specifikke: 'Vi søger den her hjælp. Jamen, det kan I ikke få. I kan få det og det og det. Jamen nej tak, det er ikke det, vi har brug for.'"
(Forælder)

Som ovenstående viser, så kan der opbygges frustration hos forældre, når de oplever, at der ikke kommunikeres ordentligt til dem. Forældre har ikke mulighed for at være med til at bestemme anbringelsessted, men dette er i det første ovenstående eksempel, ikke blevet kommunikeret tydeligt til forælderen, hvilket skaber frustration. Forældrene i denne undersøgelse oplever sjældent, at kommunen reelt er interesseret i andet og mere end forældrenes deltagelse i de forskellige processtrin. Der opleves ikke megen lydhørhed overfor proaktive forslag omkring, hvad der kunne gøres anderledes i barnets sag.

"Mit ønske var, at man kunne have siddet to voksne mennesker over for hinanden og brainstorme og ideudviklet og udvekslet i respekt for hinanden. Hun havde en viden på nogle områder, som jeg ikke havde, og som jeg kunne drage nytte af, og jeg havde en viden på nogle områder, som hun kunne drage nytte af."
(Forælder)

**OPLEVELSE AF
DÅRLIG KOMMU-
NIKATION SKA-
BER FRUSTRATION**

SAMARBEJDET ER IKKE LIGEVÆR- DIGT OG BALAN- CERET

En forælder i undersøgelsen oplever, at kommunen på et tidspunkt i sagerne kan begynde at lukke sig om sig selv, hvis forældresamarbejdet opleves som for vanskeligt.

"De svarer ikke på breve, de tager ikke telefonen, når jeg ringer. Når jeg ringer til omstillingen, så er der aldrig nogen ledige. Det er bare generelt [sådan], at hvis det er dig der skal tage kontakt, så kan det næsten ikke lykkes, men den anden vej..."

(Forælder)

Kommunerne i undersøgelsen lægger heller ikke skjul på, at udstrækningen af samarbejdet kan have sine begrænsninger, hvis man betragter samarbejdet i den gængse forstand. Set fra kommunernes perspektiv handler forældrenes andel af samarbejdet primært om aktivt at hjælpe med til at løse problemerne i hjemmet ved at få støtteforanstaltningerne til at fungere bedst muligt og bidrage med nødvendig information, når den efterspørges, hvilken alt andet lige giver forældrenes rolle i samarbejdet et reaktionært tilsnit.

"[...] forældrene er jo som udgangspunkt vores største informationskilde til at fortælle, hvad det betyder for deres barn. Det er jo dem, der kender barnet allerbedst - og daginstitutioner og skoler."

(Leder)

En forælder i undersøgelsen formulerer sit ønske til en god samarbejdsrelation med sagsbehandleren således:

"[...] hvis sagsbehandleren er god til at lytte og kommer med nogle gode forslag til at hjælpe, du kan få det og du kan få det, eller vi skal søge om det. Vi kan søge om det, i stedet for at du hele tiden selv skal vide, hvad skal man søge om, og at man bare tier stille og ikke siger noget. Altså jeg kunne godt tænke mig en sagsbehandler, der var mere sådan åben; jamen, din datter hun har brug for det. Det kan vi søge om der. Altså prøve på ligesom at hjælpe, i stedet for at man bare sidder med lukket mund og ikke siger noget som man egentlig godt kan [hjælpe med]."

(Forælder)

VARIERENDE SAMARBEJDSRELATIONER

Kommunerne oplever, at forældresamarbejdet i sager, hvor barnet eller den unge med funktionsnedsættelse anbringes uden samtykke, varierer meget i omfang og form afhængig af, blandt andet, hvilken familie eller type forældre, der er tale om, og hvilken hjælp, familien bevilges i forløbet op til anbringelsen

uden samtykke. Forældrene beskriver ligeledes meget forskellige oplevelser af samarbejdet med kommunen. Hertil kommer, at kulturforskelle og sprogbarrierer lægger et ekstra lag af kompleksitet på i forvejen komplekse sager.

Forskelligartet forældregruppe giver forskelligartede sagsforløb

Når man ser på de forældre, der får deres barn med funktionsnedsættelse anbragt uden samtykke, så er der ikke kun tale om én bestemt gruppe:

*"At få et barn med handicap er jo et tværsnit af den danske befolkning – det rammer ned alle steder. Lige fra helt almindelige velfungerende forældre, som vi aldrig ville have kendt, hvis ikke de havde fået det her barn, til svært psykosocialt belastede forældre med egne vanskeligheder. Det er jo alle."
(Leder)*

FUNKTIONSNED- SÆTTELSER I ALLE SAMFUNDS- LAG

Funktionsnedsættelser rammer alle samfundslag, og det samme gør de problemer, der relaterer sig dertil, men forældrenes forudsætninger for at håndtere dem er vidt forskellige. Nogle forældre har selv udfordringer og har måske selv været i systemet i mange år. Andre forældre tilhører den mere ressourcestærke gruppe, som aldrig har været i kontakt med socialforvaltningen før deres barns funktionsnedsættelse blev konstateret, og de søgte om handicapkompenserende støtte.

Samarbejdet og inddragelsen varierer i omfang i forløbet inden anbringelse

*"Jeg har haft en sag, hvor vi kørte et kæmpe netværksarrangement med mormor og søskende. Hele familien var involveret. Vi kæmpede til allersidst, hvor alle sagde, at vi har afprøvet alt - nu skal vi snakke om anbringelse. Der var samarbejde hele vejen igennem, hvor faren så trækker samtykket, fordi han mente, at der var mere, der kunne gøres."
(Sagsbehandler)*

SAMARBEJDE AF- HÆNGER AF TYPE AF STØTTE

I forløbet op til en anbringelsen kan omfanget af samarbejdet variere afhængig af, hvilken hjælp familien får: Fra hjælp til enkeltudgifter, tabt arbejdsfortjeneste og hjælpemidler til de mere indgribende foranstaltninger som aflastning, familiebehandling eller anbringelse, hvor sagsoplysning og opfølgning er mere omfangsrigt. Behovet for samarbejde og inddragelse ved behandlingen af barnets sag kan derfor også variere meget på forskellige tidspunkter i sagen.

Kulturelle forskelle kan udfordre samarbejdet

En særlig samarbejdsudfordring i sagsbehandlingens arbejde med anbringelsessager af børn med funktionsnedsættelse er,

når barnet kommer fra en familie med en anden kulturel baggrund. Der kan være tale om forskellig forståelse af, hvad normen for børneopdragelse er:

"Vi arbejder med forældre om, hvilken forståelse de har af 'normal børneopdragelse'. Er det normalt i deres hjemland, at deres 10-årig datter passer deres 5-årige søn. Det er det måske nok, men i Danmark er det ikke normalt."
(Sagsbehandler)

Der kan desuden være en grundlæggende uenighed om årsagerne til funktionsnedsættelsen og – ikke mindst – hvordan barnets funktionsnedsættelse bedst håndteres. Det kan ifølge nogle kommuner føre til, at det kan være en stor udfordring for sagsbehandlerne at have en dialog med forældrene til et barn med funktionsnedsættelse. Dette kan især blive udtalt i tilfælde, hvor der ud over kulturforskellene også er andre faktorer i spil, som f.eks. kognitiv funktionsnedsættelse, som gør det ekstra svært at håndtere udfordringer i samarbejdet.

Tolkes problematiske rolle som mellemlid i anbringelsessager i minoritetsmiljøer

Sagsbehandlerne i en kommune i undersøgelsen giver udtryk for, at brugen af tolke kan have en meget stor indflydelse på samarbejdet med minoritetsforældre. Der kommer et led mellem sagsbehandler og forældre, som begge parter er nødt til at stole på, men som ingen af parterne reelt er i stand til at kunne kontrollere kvaliteten af. Sager om anbringelse uden samtykke af børn med funktionsnedsættelse er meget komplekse og stiller store krav til tolkenes faglige kunnen, som de, ifølge kommunerne, ikke altid er i stand til at honorere. Det betyder som minimum, at nuancer går tabt og i værste fald, at forældrene får decideret forkert information.

"Vi har en blandet kvalitet [af tolkebistand]. [...] Jeg har nogle gode tolke fra [tolkefirma] men jeg har også nogle, der har været så dårlige, at jeg har måtte smide dem hjem og stoppe mødet."
(Sagsbehandler)

Et andet problem, som sagsbehandlerne beskriver, at de støder på i forbindelse med tolkebistand, er, at jo mere mindre en minoritet, som familien i sagen tilhører, desto større er chancen for, at tolken – der evt. kommer fra samme minoritet – selv kender familien eller kender nogen der gør. Det betyder ifølge sagsbehandlerne, at forældrene bliver bange for at samarbejde af frygt for at deres families situation skulle rygtes ud i de kredse, de færdes i.

**VIGTIGT AT
TOLKE HAR DEN
FORNØDNE KVA-
LITET TIL AT
KUNNE OVER-
SÆTTE I KOM-
PLEKSE SAGER**

UDFORDRENDE AT INDDRAGE BØRN MED FUNKTIONS- NEDSÆTTELSE

INDDRAGELSE AF BARNET/DEN UNGE

Særlige udfordringer med at inddrage børn med en funktionsnedsættelse

"Hvordan får vi de her børns holdninger frem? Hvordan inddrager vi dem i deres egen sag på det niveau, som de nu kan? Det er jeg rigtig optaget af. Fordi kommunikationen med dem er så svær, kan det være rigtigt svært at forklare dem, hvad der kommer til at ske i deres liv. Derfor tænker jeg, at det kan være ekstra traumatisk, når man ikke forstår, hvad der kommer til at ske omkring én."

(Leder)

Når barnet eller den unge har en funktionsnedsættelse, så giver dette helt særlige udfordringer for inddragelsen af barnet/den unge. Hvor sagsbehandlere – i sager af mere social karakter, hvor barnet/den unge ikke har en funktionsnedsættelse – meget direkte vil kunne spørge detaljeret ind til barnets holdning i en børnesamtale, så er dette ikke altid en mulighed på samme måde med gruppen af børn med funktionsnedsættelse. Der er flere årsager hertil, og det hænger sammen med de begrænsninger, som barnets specifikke funktionsnedsættelse sætter. I de følgende afsnit er der eksempler på dette, som bygger på det, der fremgik i interviewene til denne undersøgelse. Eksemplerne oplister de generelle hovedudfordringer, der er blevet nævnt i interviewene, og er fremgået af sagsgennemgangen, men der kan være særlige udfordringer ved andre funktionsnedsættelser, som ikke fremgår her.

Manglende sprog

Når barnet ikke har noget sprog, kan det være en udfordring for afholdelse af en børnesamtale og generel inddragelse af barnet. Ikke desto mindre skal barnets inddrages, og der skal afholdes børnesamtale, hvor man skal få barnets/den unges holdning til den påtænkte anbringelse. Sagsbehandlerne har i disse tilfælde en række metoder, som beskrives senere, men der er begrænsninger for, hvad sagsbehandlerne på børnehandicapområdet forventer at få ud af børnesamtalerne med de børn, der ikke har noget sprog.

"Vi foretager observationer, men man kan ikke tale om det ift. samtykke. Det er i højere grad informering. Vi kan finde på at tage figurer og smileyer med for at skabe fortællinger."

(Sagsbehandler)

I disse sager er tid som ressource desuden en begrænsende faktor for udbyttet af børnesamtalen. En leder i en kommune beskriver, hvordan det ikke er realistisk, at sagsbehandlerne

MANGLENDE SPROG ET STORT PROBLEM I BØR- NESAMTALER

**EFFEKTIV IND-
DRAGELSE AF
BARN KRÆVER
TID, SOM SAGS-
BEHANDLERNE ER
PRESSEDE PÅ**

kan afsætte den tid, som det ville kræve, for at få et så indgående kendskab til barnet, at afdækningen af barnets holdning ville blive lige så god, som hvis barnet havde haft et talesprog:

" [...] til syvende og sidst handler det jo om, at [sagsbehandleren] har så godt kendskab til de børn, at man lærer at aflæse, i hvilke sammenhænge betyder den her lyd, at barnet trives, og hvornår betyder det at barnet mistrives. Det er simpelthen ikke realistisk, at rådgiverne opnår det kendskab, fordi det kræver rigtig, rigtig mange timer sammen med sådan et barn."

(Leder)

En konsekvens af den begrænsede – og måske helt manglende – afdækning af barnets/den unges (over 15 år) holdning til anbringelse kan være, at en sag, hvor der er et godt forældresamarbejde, og forældrene samtykker hele vejen igennem til anbringelse, må i børn og unge-udvalget, da kommunen ikke har et informeret samtykke fra barnet/den unge (over 15 år):

"[...] unge over 15 år skal give sit samtykke [til anbringelse], og vi har en målgruppe, som ikke altid kan give sit samtykke, og nogen gange kan de sådan rent fysisk slet ikke, fordi de er på et funktionsniveau, der er så lavt, at de ikke kan give udtryk for noget. Nogle gange er vi også inde og lave en vurdering af, at funktionsniveauet er så lavt, at vi ikke kan forstå barnet, selvom vi kan have en samtale om at barnet skal anbringes. Så det er helt særligt ved vores område, at vi er nødt til at gå i [børn og unge-]udvalget med nogle sager, hvor forældrene de giver deres samtykke, og alle er enige om, at det her er den bedste løsning – fordi vi ikke kan vide, hvad barnet mener."

(Leder)

Manglende kognitive evner

Børn, der har sprog, men som ikke kognitivt formår at have en samtale – f.eks. på grund af en kognitiv funktionsnedsættelse – er det også en udfordring for sagsbehandlerne at inddrage og afholde en børnesamtale med.

"Der kan samtidig være børn, som ikke har noget sprog overhovedet eller er mentalt retarderet. De forstår det ikke. Derfor er man faktisk nødt til at lave en dagsorden for at forberede dem på, hvad vi skal snakke om. Så ved de, at vi er nødt til at snakke om det. Undviger du det, så mister du kontakten. Jeg har i hvert fald nogle stykker, som er meget inddraget."

(Sagsbehandler)

Konkret og anderledes tankegang og reaktionsmønster

Gruppen af børn/unge med autismspektrumforstyrrelser beskrives som meget konkret tænkende, og her er det en særlig udfordring at få barnets/den unges holdning til en hypotetisk indsats/foranstaltning, der ligger et stykke ude i fremtiden.

"I forhold til autisme, er det for mig en udfordring, at de er meget konkret tænkende. Der kan man ikke spørge: Hvordan har du det? Hvad synes du om det? Det kan de ikke svare på."

(Sagsbehandler)

En mor beskriver udfordringerne med sit barns autisme således:

"Først og fremmest, så er en af de største udfordringer jo selvfølgelig, at han er svær at læse, dvs. at man som forælder ofte bliver nødt til at oversætte, hvad problemet er, og på den måde bliver man jo meget sådan eneansvarlig for at tale sit barns sag. Det synes jeg faktisk er det mest komplicerede. Selvom det nok ikke er det værste han fejler, så gør autismen nok, at det er det allermest komplicerede ift. at agere sammen med omverdenen og overfor omverdenen osv. Fordi det er hele tiden dem, der kender ham, der skal fortælle, jamen, hvad er det han mener, hvorfor græder han ikke når han falder og slår sig, hvorfor skrider han bare og flipper ud og smadrer ting, du ved."

(Forælder)

BØRN KAN VÆRE SVÆRE AT AFLÆSE

En særlig udfordring ved samarbejdet med denne målgruppe kan også være, at det kan være svært at aflæse og vurdere barnets adfærd. Dette både i forhold til aflæsning af barnets holdning til noget og i forhold til vurdering af årsagen til adfærd – skyldes adfærd funktionssnedsættelsen eller evt. mistrivsel? Sammenholdt med udfordringerne med at kommunikere klart og entydigt med barnet/den unge, så kan dette betyde, at faresignaler på mistrivsel opfattes som symptomer, der udspringer af funktionssnedsættelsen – og vice versa.

Tillidsrelationen mellem sagsbehandler og barnet/den unge

"Jamen det [barnets reaktion på børnesamtalen] er sådan, at det er meget sådan "hænderne op for øjnene" og vil helst ikke snakke med folk, han ikke kender"

(Forælder)

Sagsbehandlerskift udgør en udfordring for samarbejdet og inddragelsen af børn med funktionssnedsættelse såvel som for børn og unge uden funktionssnedsættelse. Når barnet gentagne gange skal forholde sig til en ny sagsbehandler, så kan det skabe problemer for etableringen af et tillidsforhold mellem kommune og

barn, da et sådan forhold skal opbygges over lang tid. Denne udfordring kan blive særlig udtalt, hvis barnets funktionsnedsættelse betyder, at det tager længere tid at opbygge tillid:

"[...] der er nogle af vores unge, hvor vi skal møde dem fem gange, før de vil kigge os i øjnene. Derfor handler det meget om tryghed, og ved et sagsbehandlerskift kan det være utroligt svært for dem."
(Sagsbehandler)

OPBYGNING AF TILLIDSRELATION

Hyppige sagsbehandlerskift kan også have den yderligere negative konsekvens, at essentiel viden om samarbejdsrelationen med barnet går tabt. Hver sagsbehandler opbygger og sammenstykker en måde at kommunikere med barnet/den unge på, som ikke lader sig beskrive i et journalnotat, fordi at den ofte vil være et potpourri af forskellige metoder, konkret erfaring med sagens mindste detaljer og en vis fælles referenceramme med den unge gennem tidlige samtaler.

"[...]med henblik på et sagsbehandlerskifte; der går viden tabt, der går overblik tabt, der går viden om, hvordan holder man bedst samtaler med den unge, tabt osv."
(Sagsbehandler)

Metoder til inddragelse af børn og ung med funktionsnedsættelse

"Jeg har nogle, hvor jeg sagtens kan tale med dem. Hvis jeg ikke kan tale med dem, så observerer vi dem. Det er enormt vanskeligt."
(Sagsbehandler)

NØDVENDIGT MED MANGE FORSKEL- LIGE METODER TIL INDDRAGELSE

Sagsbehandlerne kan være tvunget til at tænke i alternative kommunikationsformer i forhold til den "normale" verbalt baserede børnesamtale, når de skal forsøge at inddrage et barn/ung med funktionsnedsættelse. Hver funktionsnedsættelse har sine særegne udfordringer og karakteristika, hvilket sætter store krav til sagsbehandlerne formåen og faglige spændvidde. Det er som udgangspunkt altid sagsbehandleren på sagen, der afholder børnesamtalerne med barnet/den unge uanset hvilken funktionsnedsættelse, som barnet/den unge har. Det er derfor heller ikke overraskende, at en sagsbehandler giver udtryk for at ønske mere viden om at gennemføre børnesamtale med børn i denne målgruppe og ikke mindst flere kurser, for at være klædt ordentligt på til opgaven.

Sagsbehandlerne i undersøgelsen bruger et bredt spektrum af metoder som observation, tegneserier, netværks-/forældreinddragelse, piktogrammer, etc., for at forsøge at fastlægge barnets/den unges holdning til en planlagt foranstaltning. Fælles

for metoderne er dog, at sagsbehandlerne giver udtryk for en usikkerhed omkring effekten af disse, da det kan være svært for dem at vurdere pga. barnets/den unges funktionsnedsættelse.

"Jeg har været ude hos en, hvor jeg kun har måttet stå på dørmåtten. Hun var inde i et rum, så råbte vi gennem en dør. Det er også svært at få et samtykke derigennem. Det kan også være problematisk, fordi jeg reelt ikke ved, om det er pigen, der står på den anden side. Men omvendt har jeg også haft nogle, der rent mentalt har været så dårlige, når de er blevet anbragt, så har det ikke haft nogen betydning - de er bare flyttet. De har ikke reageret på det."

(Sagsbehandler)

I stedet for samtale, eller som supplement dertil, benytter sagsbehandlerne sig ofte også af information fra netværket omkring barnet som fx pædagoger, lærere og forældre:

ANDRE VEJE TIL AFDÆKNING AF BARNETS HOLD- NING

"Forældrene er jo som udgangspunkt vores største informationskilde til at fortælle, hvad det betyder for deres barn. Det er jo dem, der kender barnet allerbedst - og daginstitutioner og skoler."

(Leder)

"Vi forsøger at afdække barnets holdning ved at tale med de personer, der er omkring barnet, og som kender barnet bedst. Det er selvfølgelig både forældrene hovedsageligt og ellers, hvis der er skolelærere eller pædagoger, der kan hjælpe med at afdække, hvad er det egentlig et udtryk for, det barnet siger."

(Leder)

FORÆLDRE SOM SPARRING - OG DEL AF PROBLE- MET

Dette indebærer en risiko for, at forældre (som potentielt har oppositionelle interesser til barnet) kommer til at stå som eksponent for barnets holdninger. Dette er dog svært at undgå, da det jo på samme tid også er dem, der kender deres barn allerbedst.

"Det kan være pædagoger fra aflastningsinstitutioner [man inddrager for at få barnets holdning] eller fra deres skoletilbud, men ofte vil det jo være forældrene, som jo helt reelt kender de her børn bedst. Som så også er dem, man måske vil have dem fjernet fra. Det er super vanskeligt"

(Leder)

Forældrenes fortolkning af barnets signaler står dog sjældent alene:

"Det er jo sjældent, at der kun er et sted, at vi afsøger for at afdække barnets holdning. Der arbejder vi jo tværfagligt ift. at inddrage alle omkring barnet."

(Leder)

Frygt for overbelastning af barnet

Flere sagsbehandlere giver udtryk for, at de oplever, at kravet om inddragelse af barnet med funktionsnedsættelse kan påvirke barnet/den unge negativt.

"Børnesamtaler kan have en negativ indflydelse. De [børnene] kan reagere massivt. Samtidig med at de bagefter kan blive enormt udadreagerende, fordi deres krop reagerer på det, som de ikke kan sætte ord på. De er påvirket i meget lang tid efter."

(Sagsbehandler)

Både hyppigheden af samtalerne og de emner, der berøres, spiller her en rolle. Sagsbehandlerne i én kommune giver udtryk for, at for hyppige børnesamtaler overbelaster barnet/den unge, som skal forholde sig til nogle store spørgsmål med potentielt vidtrækkende konsekvenser. Dette opleves ikke som hensigtsmæssigt. To sagsbehandlere beskriver decideret børnesamtalen som et potentielt overgreb på barnet:

"[Børnene/de unge] skal faktisk samtykke, når de skal snakke med os. De forstår det ikke. Derfor kan det fremstå som et overgreb på dem. Tit tænker jeg, at dels er det et overgreb, fordi jeg skal hele tiden partshøre dem, dels bliver de samtidig overstimuleret af det faktum, at jeg træder ind i lokalet. Så skal jeg stille dem nogle meget svære spørgsmål, som de slet ikke kan forholde sig til. Det, de får sagt, hvis de vil sige noget, det er ikke altid det, der afspejler det, som foregår herinde [i hovedet]. Det kan være svært at forklare til dem inde i børn og unge-udvalget. Det er meget svært at få ned på skrift."

(Sagsbehandler)

"Lovgivningen retter sig rigtig meget på helt almindelige børn. Fordi selvfølgelig skal børn inddrages, men der er nogle af de børn som vi har med at gøre, hvor det faktisk ikke er okay. Nu er det fjerde gang i denne måned, at jeg skal ud og spørge et barn, som slet ikke kan forholde sig til det. De [børnene] kan blive enormt vrede. Det er ikke rart for barnet, men jeg skal gøre det, fordi lovgivningen siger det. I virkeligheden har barnet bare ikke brug for det her."

(Sagsbehandler)

BØRNESAMTALER KAN OPLEVES OM OVERGREB

Sagsbehandlerne i en anden kommune er dog af den opfattelse, at der kan være tendens til, at barnet – i bedste mening – skærmes i for lang tid, hvilket også ender med at blive problematisk.

"Inden for vores område, der vil jeg næsten sige, at der er mange, som gerne vil beskytte barnet for at høre, hvad der skal ske. Helst lidt for lang tid, fordi det så er rigtig svært for barnet, når det så sker. Familierne synes oftest, det kan være svært, at vi insisterer på, at barnet skal være inddraget."
(Sagsbehandler)

På samme måde som det beskrives ovenfor i afsnittet om forældresamarbejde, så overvejes timing af information, til barnet/den unge om påtænkt anbringelse, nøje:

"Nogle af de her børn har nogle særlige behov ift. for eksempel at vide noget om, hvad er det der skal ske. Der skal vi også tænke ind i vores sagsbehandling, at vi har nogle juridiske rammer, men vi skal også tænke på et barn og hvad er det, der er hensigtsmæssigt ift. hvad de [får at vide]. Det er ikke nødvendigvis hensigtsmæssigt at få at vide: "Du skal anbringes om tre måneder, vi ved endnu ikke hvor eller noget". Det kan nogle af vores børn ikke forholde sig til. De bliver rigtig stressede over det, belastede, og det vil kunne gøre, at de kommer i endnu dårligere trivsel, så det er der, hvor er nødt til at kigge på vores sagsbehandling på en særlig måde, tænker jeg."
(Leder)

KAPITEL 7

Årsager til anbringelse uden samtykke

Når der er en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade og problemer ikke kan løses i hjemmet, kan børn og unge med funktionsnedsættelse, i lighed med andre børn og unge, blive anbragt uden for hjemmet og uden samtykke fra forældremyndighedsindehaver og/eller den unge, der er fyldt 15 år. I dette kapitel beskriver vi årsager til denne risiko og derved anbringelsen samt nogle af de grunde, der kan være til, at forældrene eller den unge, der er fyldt 15 år, ikke ønsker at give samtykke til anbringelsen.

KAPITLETS POINTER OM ÅRSAGER TIL ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE

- Grundlaget for anbringelsen kan knytte sig til forældrenes manglende forældreevne, barnets eller den unges udfordringer eller en kombination heraf.
- Den unges udfordringer kan ofte vokse i teenagealderen, så hjemmesituationen ikke længere er holdbar, og anbringelse kommer på tale.
- At anbringelsen bliver uden samtykke fra forældre og/eller den unge, der er fyldt 15 år, kan bygge på uenighed om anbringelsesgrundlaget, at signalværdien ved at samtykke til en anbringelse er uønsket eller uenighed om omstændighederne ved anbringelsen såsom sted og samvær.
- Kommunen kan også vælge at anbringe uden samtykke, hvis de vurderer, at forældrene og/eller den unge ikke er i stand til at give et informeret samtykke eller samtykket er meget tvivlsomt – og altså selvom forældre og den unge, der er fyldt 15 år, gerne vil samtykke.

FORSKELLIGE ÅRSAGER

ÅRSAGER TIL ANBRINGELSEN

Ifølge de kommuner, som vi har talt med, er årsagerne til anbringelse af børn og unge med funktionsnedsættelser meget forskelligartede.

Børn og unge med funktionsnedsættelse kan, i lighed med børn og unge uden funktionsnedsættelse, blive anbragt uden for hjemmet og uden samtykke fra forældremyndighedsindehaver og/eller den unge, der er fyldt 15 år, når der er en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade. Det kan være på grund af:

- utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge,
- overgreb, som barnet eller den unge har været udsat for,
- misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller den unge eller
- andre adfærds eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge,

Det følger af serviceloven § 58, stk. 1, og er en beslutning, som tages af børn og unge-udvalget i kommunen efter indstilling fra kommunens forvaltning eller efter en formandsafgørelse om akutanbringelse.

Se "Anbringelser uden samtykke" (Ankestyrelsen, 2019) om forhold ved anbringelser grundet overgreb.

Utilstrækkelig forældreevne – manglende omsorg og behandling eller udsættelse for overgreb

Anbringelse af børn og unge med funktionsnedsættelse kan, i lighed med anbringelse af andre børn og unge, skyldes forældrenes manglende forældreevne. Der kan være tale om familier, hvor forældrene ikke er i stand til at give den tilstrækkelige omsorg og behandling, eller familier, hvor barnet eller den unge udsættes for overgreb.

I de sager, hvor anbringelsen skyldes overgreb, eller hvor barnet anbringes, inden funktionsnedsættelsen er konstateret, fx lige efter fødslen på grund af manglende forældreevne hos forældrene, er forholdene omkring anbringelsen lig de forhold, som blev beskrevet i Ankestyrelsens undersøgelse om anbringelse uden samtykke (Ankestyrelsen, november 2019).

Når anbringelsen derimod skyldes forældrenes manglende omsorg for og behandling af barnet efter, at barnets funktionsnedsættelse er blevet konstateret, kan forældrenes manglende forældreevne ifølge nogle kommuner træde tydeligere frem grundet barnets eller den unges behov for særlig støtte. En sagsbehandler siger det således:

"Forældrene kan ikke møde barnet på de behov, som det har brug for. Hvad her er forstærkende. Det, vi kan se, når vi

"... funktionsnedsættelsen er med til at forstærke den manglende forståelse"

lægger tingene sammen, er, at funktionsnedsættelsen er med til at forstærke den manglende forståelse for de behov, som forælderen burde have øje for.”
(Sagsbehandler)

Samtidigt kan kravene til forældreevnen blive mere skærpede, når barnet har særlige behov grundet sin funktionsnedsættelse. En leder beskriver det således:

”Der er typisk er tale om forældre, som ikke kan varetage de særlige behov, som barnet har. Og indimellem er der også nogle sager, hvor, hvis ikke der havde været tale om så massiv plejkrævende et barn, så ville der måske kunne være tilstrækkelig med støtte i hjemmet. Men fordi forældrene har ringe forståelse eller ringe omsorgsevne, så er det nødvendigt pga. barnets massive behov, at det anbringes uden for hjemmet.” (Leder)

En sagsbehandler beskriver oplevelser med en socialsag, hvor det ene barn med funktionsnedsættelse bliver anbragt grundet manglende forældreevne hos forældrene, herunder forståelse for barnets funktionsnedsættelse, mens familiens resterende børn bliver hos forældrene. Som sagsbehandleren siger:

”Så man kan godt have forældreevner stadigvæk i forhold til nogle børn, men ikke til det handicappede barn, som kræver noget særligt.”
(Sagsbehandler)

Omvendt kan barnets eller den unges udfordringer grundet funktionsnedsættelsen dække over forældrenes manglende forældreevner. En sagsbehandler beskriver det således:

”Her kan forældrekompetencer tit skjule sig [...] fordi det for alle forældre vil være svært at have det her barn hjemme”

”Det er klart en problematik på vores område, hvor der også har været noget handicapkompenserende. Her kan [manglende] forældrekompetencer tit skjule sig. Det vil være noget, som vi kan have svært ved at berøre hos os, fordi funktionsnedsættelsen er det, som er i fokus. Vi øver os i, tidligere i sagerne, at vi også er bekymret for forældrekompetencerne. I nogle af sagerne kan vi godt have været mere tydelige omkring det. På handicapområdet er det generelt en svær problematik, fordi det for alle forældre vil være svært at have det her barn hjemme.”
(Sagsbehandler)

EKSEMPEL FRA SAGSGENNEMGANG: FORÆLDRENS MANGLENDE FORÆLDREEVNE – OMSORG FOR OG BEHANDLING AF BARNET – ER UDSLAGSGIVENDE FOR INDSTILLING TIL ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE

Sagen handler om et barn med omfattende fysisk og psykisk funktionsnedsættelse, som er alene med en forælder, der lider af en række psykiske lidelser og kognitiv funktionsnedsættelse. Efter kommunen har lavet en børnefaglig undersøgelse på foranledning af en underretning om mistriksel, etableres praktisk pædagogisk støtte i hjemmet (§ 52.3.2) og familiebehandling (§ 52.3.3) på grund af bekymring for mors evne til at give omsorg for barnet. I opfølgningen på denne støtte i hjemmet gives der udtryk for stigende bekymring for barnet, og kommunen bevilger aflastning fast hver anden weekend i en plejefamilie (§ 52.3.3). Grundet fortsat bekymring og underretninger om mistriksel udarbejder kommunen en forældrekompetenceundersøgelse af mor (§52.3.2) og en ny børnefaglig undersøgelse med henblik på anbringelse (§ 50). Disse undersøgelser peger på, at forælderen har begrænset evne til at forstå og indleve sig i sit barns behov og i særdeleshed dets behov for særlig støtte grundet rigid tænkning og manglende mentaliseringssevne. Hertil kommer, at det ikke vurderes, at forældreevnen kan udvikles i tilstrækkelig grad, hvilket erfaringerne fra den iværksatte støtte i hjemmet understreger. Barnet anbringes herefter i den plejefamilie, som barnet var i aflastning hos, på grund af mistriksel forårsaget af fysisk og psykisk omsorgsvigt gennem flere år trods støtte i hjemmet.

Barnets eller den unges særlige udfordringer

Anbringelse af børn og unge med funktionsnedsættelse kan, i lighed med anbringelse af andre børn og unge, skyldes barnets eller den unges vanskeligheder og uhensigtsmæssige adfærd såsom misbrug, kriminalitet, sociale vanskeligheder samt adfærds- og tilpasningsproblemer. Dette ses både i familier med forældre med manglende forældreevne og i familier, som anses for at være ressourcestærke og besidde forældreevne. Disse udfordringer vil dog for børn og unge med funktionsnedsættelse ofte være tæt knyttet til deres funktionsnedsættelse.

En leder fortæller, at de har anbringelser, som udspringer af at barnets adfærd og udfordringer knyttet til funktionsnedsættelsen bliver så store, at de ikke kan håndteres i hjemmet:

"Vi har haft enkelte sager, hvor det simpelthen er barnets funktionsnedsættelse og forståelse af egne vanskeligheder, som er udslagsgivende."

(Leder)

En sagsbehandler taler om, at barnets adfærd grundet funktionsnedsættelsen kan gøre det for farligt at lade barnet blive i hjemmet trods ressourcestærke forældre:

"Vi har nogle gode og ressourcestærke forældre, men når de problematiserer, barnet eller den unge har grundet sin funktionsnedsættelse, er så udtalte, så bliver det farlighedskriteriet, der gør, at man må fjerne barnet/den unge. For at redde familien og netværket og genopbygge relationen."

(Sagsbehandler)

"... så bliver det farlighedskriteriet, der gør, at man må fjerne barnet/den unge..."

I teenageårene kan udfordringer vokse

I flere kommuner beskriver sagsbehandlerne, at den unges udfordringer kan vokse i teenagealderen, så hjemmesituationen ikke længere er holdbar, og anbringelse kommer på tale. Det kan være, fordi der kommer nye diagnoser til i teenageårene:

"Ved 15-års-alderen eller deromkring er det nogle gange der, der kan komme nogle psykiatriske problemer til syne. Der sker virkelig meget der, som kan vælte familien. Når de bliver teenagere kombineret med deres autisme, kan det gøre, at det sprænger i luften. For forældrene kan det samtidig også blive tydeligt, at man har et barn, der ikke kan det samme, som de andre børn."

(Sagsbehandler)

Der kan fx være tale om teenagere med funktionsnedsættelser, som bliver så krævende og ryger i problemer. To sagsbehandlere beskriver de problemer, der kan opstå i teenageårene sådan:

"Vi har en del, der bliver sen-diagnosticeret, hvor problemerne virkelig rammer, når de kommer til teenageårene [...] De forstår ikke konsekvenserne af deres handlinger. Man kan sige, at de gør en masse dumme ting for sig selv. De kommer i et forkert miljø og møder andre venner. Men de kan ikke rationalisere over deres handlinger. De forstår samtidig ikke deres funktionsnedsættelse."

(Sagsbehandler)

"... De forstår ikke konsekvenserne af deres handlinger. Man kan sige, at de gør en masse dumme ting for sig selv..."

*"Så er der ligeledes en faktor der spiller ind på de ældre unge, og det er misbrug. Når de har funktionsnedsættelser, så ser vi en tendens til hashmisbrug og euforiserende stoffer fylder meget. Det skyldes et råb om at være ligesom alle andre. Det er der bare nogle mennesker, der ikke kan tåle. Manglende forståelse for, at det jeg laver pt. er farligt. Manglende forståelse for sin egen situation gør, at den unge bliver farlig."
(Sagsbehandler)*

Endelig beskriver en sagsbehandler, at de møder ressourcestærke forældre, som henvender sig, når barnet er i teenagealderen. Ikke kun fordi barnets udfordringer er vokset på det her tidspunkt, men fordi de er udmattede:

"... forældre kommer til mig, hvor den unge er mellem 16-17 år, og de siger, at de ikke kan mere..."

*"Forældre agerer behandler i eget hjem. Nogle gange oplever jeg, at forældre kommer til mig, hvor den unge er mellem 16-17 år, og de siger, at de ikke kan mere. De er helt færdige. Jeg kigger på dem og fortæller dem, at de ikke er behandlere, men forældre."
(Sagsbehandler)*

EKSEMPEL FRA SAGSGENNEMGANG: BARNETS UDFORDRINGER TAGER TIL I TEENAGEÅRENE OG ER UDSLAGSGIVENDE FOR INDSTILLING TIL ANBRINGELSE UDEN SAMTYKKE

Sagen handler om en ung på 15 år med psykiske lidelser og oppositionel adfærd, som på trods af ressourcestærke forældre og flere former for støtte fra kommunen i hjemmet – familievejledning, tabt arbejdsfortjeneste, dagbehandlingstilbud og kontaktperson – anbringes på grund af problemer med misbrug, kriminalitet og udadreagende adfærd.

Den unges problemer vokser i teenagealderen, og forældrene er enige i anbringelsen, da den unges støttebehov nu er mere omfattende end hvad der kan klares i hjemmet, og den unge har brug for at komme væk fra en uheldig vennegruppe. Det starter med en frivilligt anbringelse, da forældrene samtykker og den unge endnu ikke er fyldt 15 år. Efter den unge gentagne gange er rømmet fra anbringelsesstedet og nu er fyldt 15 år, ender det med anbringelse uden samtykke på et nyt anbringelsessted - en sikret institution, da den unge ikke samtykker til anbringelsen (§ 58, stk.1). Den unge ønsker ikke at komme væk fra hjemmet og sin vennekreds, som den unge er glad for og ikke ser nogen grund til at forlade.

En kombination af udfordringer hos forældrene og barnet

Årsagen til anbringelsen vil, ifølge en sagsbehandler, ofte knytte sig til en kombination af forældrenes manglende forældreevne og barnets eller den unges udfordringer:

"Det er forældreevnen eller barnets behov. Det er typisk en blanding."

"Der er forskellige grupper [sags- og familietyper] i en tvangsanbringelse, hvor man kan indstille til udvalget. Det er forældreevnen eller barnets behov. Det er typisk en blanding. Der kan også være forhold i hjemmet, som gør, at vi ikke er trykke ved, at barnet skal fortsætte med at være i."
(Sagsbehandler)

FLERE GRUNDE TIL IKKE AT GIVE SAMTYKKE

Anbringelse uden samtykke er en meget indgribende foranstaltning i barnets og forældrenes liv. Kommunen skal derfor altid som udgangspunkt forsøge at få samtykke fra forældrene og barnet, hvis det er fyldt 15 år, jf. proportionalitetsprincippet.

At anbringelsen bliver uden samtykke fra forældre og/eller den unge, der er fyldt 15 år, kan bygge på uenighed i anbringelsesgrundlaget, at signalværdien ved at samtykke til en anbringelse er uønsket eller uenighed om omstændighederne ved anbringelsen såsom anbringelsessted og samvær.

Kommunen kan også vælge at anbringe uden samtykke, selvom forældre og den unge, der er fyldt 15 år, gerne vil samtykke, hvis de vurderer, at forældrene/den unge ikke er i stand til at give et informeret samtykke eller samtykket er meget tvivlsomt.

Uenighed i anbringelsesgrundlag

At forældre og den unge, der er fyldt 15 år, ikke ønsker at give samtykke til anbringelse kan bunde i, at de simpelthen er uenige i, at der behov for en anbringelse uden for hjemmet – uenige i anbringelsesgrundlaget.

Forældrene er uenige i anbringelsesgrundlaget

Når forældrene ikke er enige i kommunens bekymring for at lade barnet blive boende hjemme, kan det blandt andet skyldes uenighed omkring almen omsorg for et barn og uenighed om håndteringen af barnets funktionsnedsættelse.

Ifølge nogle af de kommuner, som vi har talt med, kan manglende forståelse for kommunens bekymring og begrundelse for anbringelsen skyldes manglende forældreevne og indsigt i egen situationen. En sagsbehandler siger for eksempel:

"De ikke kan se deres egne begrænsninger. Nogle gange vil de ikke anerkende den funktionsnedsættelse, der er. For dem er det ikke noget problem."

(Sagsbehandler)

En sagsbehandler beskriver, at en funktionsnedsættelse hos forælderen kan bevirke manglende forældreevne og manglende forståelse for anbringelsesgrundlaget:

"Det kan være forældrenes kompetencer i forhold til at forstå anbringelsesgrundlaget. Forældre, som også har en funktionsnedsættelse, kan have svært ved at forstå det. Jeg har for eksempel haft mange snakke med en forælder over årene, hvis kognitive evne er dårlig, om vi ikke kunne gøre anbringelsen frivillig. Men hvis anbringelsen blev frivillig, ville hun tage barnet hjem, så derfor har vi været nødt til at fortsætte med at gøre den tvangsmæssig. Hun tror stadig, selv da barnet fik diagnosen, at hun kunne klare det."

(Sagsbehandler)

"Forældre, som også har en funktionsnedsættelse, kan have svært ved at forstå det."

I nogle af de kommuner, som vi har talt med, blev forskellig kulturel forståelse af børneopdragelse og funktionsnedsættelser

også beskrevet som en grund til uenighed om anbringelsesgrundlaget. En sagsbehandler beskriver erfaringer med kulturel forskellig forståelse og håndtering af funktionsnedsættelse, hvor forældre (med kognitiv funktionsnedsættelse) fx tolker funktionsnedsættelsen som dæmoners ageren, og siger i den sammenhæng:

"Det er typisk derfor, at det bliver en anbringelse uden samtykke. Der er så forskellige opfattelser af situationen. Man kan ikke på samme måde gå i dialog om problemstillingen, fordi de er dybt uenige."
(Sagsbehandler)

Ved en funktionsnedsættelse, som kræver omfattende hensyn eller pasning, kan der ifølge nogle kommuner og forældre opstå en uenighed mellem forældre og kommunen i forhold til vurderingen af, hvad de kan varetage som forældre og i hjemmet. En sagsbehandler beskriver:

"Forældrene kan godt mene, at de kan nogle ting, men det vurderer vi, at de ikke kan varetage."

"Det sker, hvis de er uenige i vores afgørelser. Det har primært været autister, hvor behandlingsopgaven fortsat har været for stor, og det er vurderet, at det ikke er en almindelig forældreopgave. Forældrene kan godt mene, at de kan nogle ting, men det vurderer vi, at de ikke kan varetage."
(Sagsbehandler)

Omvendt hører vi forældre berette om manglende forståelse fra kommunens side over for deres barns behov og deres evne til at støtte barnet. Tre af de forældre, som vi har talt med, har børn med psykisk funktionsnedsættelse og er uenige med kommunen i, hvad deres barns mistrivsel skyldes. De oplever alle, at deres barn mistrivedes pga. en uholdbar skolesituationen, og ikke manglende forældreevner eller at situationen i hjemmet var uholdbar. De ville derfor have ønsket, at skolesituationen var blevet håndteret i stedet for, at man havde valgt at indstille til anbringelse, og at man enten var fortsat med eller havde givet yderligere hjælp i hjemmet. To af forældrene fortæller, at de senere i forløbet har fået deres barn hjem igen og fagpersoner har modsagt kommunens vurdering af dem som forældre.

En anden forælder, som vi talte med, mener, at begrundelsen for anbringelsen var ukorrekt. Anbringelsen blev begrundet med manglende evne til at have barnet i hjemmet, mens forælderen oplevede, at den reelle begrundelse var, at det var blevet for omkostningsfuldt at give tilstrækkelig støtte i hjemmet til at barnet kunne blive. Retrospektivt oplever denne forælder dog, at kræfterne til at håndtere barnet hjemme var ved at slippe op:

"At det [anbringelsen] så har reddet mit liv, det er så en anden side af sagen, fordi jeg tror vitterligt ikke, at jeg havde

*holdt særlig meget længere. Men det tænker man jo ikke.”
(Forælder)*

Den unge er uenige i anbringelsesgrundlaget

At den unge ikke ønsker at samtykke, kan ifølge nogle kommuner skyldes, at den unge simpelthen ikke ønsker at flytte hjemmefra og ikke har forståelse for, hvorfor situationen i hjemmet ikke er holdbart. En sagsbehandler skriver det således:

”Den unge har det rigtig fint. De synes ikke der er noget galt, fordi deres forældre gør alt, hvad de kan. Så de vil ikke anbringes.”

*”Den unge har det rigtig fint. De synes ikke der er noget galt, fordi deres forældre gør alt, hvad de kan. Så de vil ikke anbringes. De kan ikke se hvorfor, og det skal ikke ske. Det er en rigtig hårfin grænse, fordi deres forældre vil faktisk gerne have dem væk. Så det med ikke at udstille forældrene over for den unge kan være svært. Man er nødt til at indgå i en proces, hvor den unge får en forståelse.”
(Sagsbehandler)*

Se tidligere sagseksempel på side 77, om en sag, hvor den unge ikke er enig i anbringelsesgrundlaget.

Uenighed om anbringelsessted kan påvirke samtykket til anbringelsen

Afgørelsen om og samtykket til anbringelsen er adskilt fra afgørelsen om anbringelsessted. Børn og unge-udvalget kan alene træffe afgørelse om, hvorvidt barnet eller den unge skal anbringes. Det er forvaltningen, som efterfølgende afgør valg af anbringelsessted. Begge afgørelser kan herefter ankes til Ankestyrelsen.

AFGØRELSE OM ANBRINGELSE OG VALG AF ANBRINGELSESSTED ER ADSKILT JURIDISK

Afgørelsen om anbringelse uden samtykke uden for hjemmet træffes af børn og unge-udvalget efter reglerne i servicelovens § 58. Det er derimod forvaltningen, som træffer afgørelse om det konkrete anbringelsessted efter reglerne § 68 b. Det betyder, at kommunen skal foretage en konkret vurdering af, om et givent anbringelsessted kan varetage barnets særlige behov for støtte.

Men i praksis kan afgørelsen om anbringelse og afgørelsen om anbringelsessted hænge tæt sammen for forældrene og barnet eller den unge. Flere kommuner fortæller om, at uenighed om anbringelsessted kan bevirke, at forældre eller den unge ikke vil give samtykke til anbringelsen. Det kan både være uenighed om

stedets geografiske placering, målgruppe for stedet, den pædagogiske specialisering, kemien mellem stedets ansatte og barnet, den unge eller forældre samt omtale af stedet

" [...] fordi at vi ville have indflydelse på anbringelsesstedet, så kunne det ikke være en frivillig anbringelse, så var det nødt til at være en tvangsmæssig anbringelse. Og det var vi ikke klar over, og vi har aldrig nogensinde krævet noget. Vi er blevet spurgt, om vi ville hjælpe med det, og der foreligger et journalnotat, som dokumenterer det."

(Forælder)

Uenigheden kan også hænge sammen med skolegang og skolestedet, hvilket afhænger af anbringelsesstedets placering. Det kan for eksempel være, at forældrene ønsker anbringelse på en institution og ikke i en plejefamilie:

"Det kunne godt være i forhold til, at nogle ikke ønsker en plejefamilie, men en døgninstitution. Derved oplever de, at det ikke er dem som forældre, der slår fejl, men så må det være fordi, at barnet har nogle store vanskeligheder."

(Sagsbehandler)

I nogle kommuner beskriver de, at ændring af anbringelsessted kan betyde, at forældrene eller den unge trækker deres samtykke til anbringelsen.

Samtidigt beskriver nogle kommuner, at de gør meget ud af netop at opnå enighed om anbringelsessted både med forældre og barnet. To sagsbehandlere siger for eksempel:

"Vi kan godt træffe afgørelse om anbringelse og så senere træffe afgørelse om valg af anbringelsessted. I praksis ift. samtykke, så vil det tit være svært at skille ad."

"Vi kan godt træffe afgørelse om anbringelse og så senere træffe afgørelse om valg af anbringelsessted. I praksis ift. samtykke, så vil det tit være svært at skille ad. Det bliver en abstrakt ting for mange af de her unge: at sige ja til at være anbragt uden for hjemmet. Eller at det ikke hænger sammen. Det er oftest meget svært."

(Sagsbehandler)

"Vi har også indført dialogbaseret visitation, hvor vi sammen med forældrene kan sidde og snakke, hvad der er bedst for barnet."

(Sagsbehandler)

At uenighed om anbringelsesstedet bevirker, at forældrene trækker samtykket til anbringelsen, kan vanskeliggøre mødet i børn og unge-udvalget, der netop ikke drejer sig om anbringelsesstedet. To sagsbehandlere beskriver det således:

"Det var en stor udfordring. For så laver vi et oplæg i udvalget, hvor forældrene siger, at de giver samtykke [til anbringelsen], men de ville ikke have deres barn anbragt på den institution. Derfor trækker de samtykket, fordi det er deres eneste redskab. [...] hvis vi fastholder den [afgørelse om anbringelsessted] og den ryger i Ankestyrelsen og de også fastholder, så kan forældrene ikke komme videre. Men så kan de trække samtykke til anbringelsen. Det giver dem ikke meget andet end, at udvalget forholder sig til, om barnet er retmæssigt anbragt med tvang eller ej."

(Sagsbehandler)

"Udfordringen i udvalget er også, at alle siger 'ja' til anbringelse, men vi er blot uenige om stedet. Men udvalget skal kun tage stilling til anbringelsen, så der sidder vi og har indstillet på forkert grundlag, fordi det er det eneste grundlag, som de har at hive i. Det bliver en underlig indstilling, hvor vi når enighed om, at barnet skal fortsætte med at være anbragt."

(Sagsbehandler)

Uenighed om samværsaftalen

I afgørelsen om anbringelse uden samtykke kan der også indgå rammerne for samværet, som forældrene kan være uenige i og derfor ikke vil give samtykke til anbringelsen. To sagsbehandlere beskriver erfaringer med uenighed om samværet:

"Vi har også haft uenighed om samvær, der gjorde, at forældrene sagde, at det vil de ikke gå med til. Hvis barnet skal anbringes, så skal forældrene have frit lejde til samvær med deres barn. Det er også et punkt, som kan skabe problemer."

(Sagsbehandler)

"Som oftest har det været fordi, de har været vrede på os over, at de ikke kan få det samvær, som de gerne vil have."

(Sagsbehandler)

Uønsket signalværdig ved at samtykke til anbringelsen

For både forældre og den unge kan valget om ikke at give samtykke til en anbringelse skyldes signalværdien ved et samtykke.

Forældrenes fravalg grundet signalværdi

For forældrene vil det ofte være af hensyn til signalet over for barnet eller den unge, som skal anbringes, men det kan også være signalværdien over for familiens omverden. To sagsbehandlere beskriver for eksempel, hvordan forældre, som er enige i anbringelsen, af loyalitet over for barnet ikke kan give samtykke til anbringelsen:

"I min sag, hvor forældrene er velfungerende, valgte de, at det skulle være tvangsmæssigt, da de følte, at det var for"

"En grund til, at forældrene ikke vil give samtykke, kan være, at de tænker, at når mit barn bliver voksen, så skal det fremstå som om, at jeg ikke har givet op. Det var ikke mig, men det var dem."

svært og tungt for dem at forklare deres børn det [...] Det var forældre, som havde tilpasset sig barnets udfordringer, men som godt kunne se, at det var ved at udvikle sig i en forkert retning. De kunne ikke selv stå model til det længere, men barnet var så knyttet til sine forældre, at de havde svært ved at give slip på det. Så af loyalitetsgrunde, var det bedre at kommunen traf beslutningen i stedet for, at det var forældrene."

(Sagsbehandler)

"En grund til, at forældrene ikke vil give samtykke, kan være, at de tænker, at når mit barn bliver voksne, så skal det fremstå som om, at jeg ikke har givet op. Det var ikke mig, men det var dem."

(Sagsbehandler)

Når forældrene er enige i anbringelsen, men ikke ønsker at give samtykke pga. signalværdien, kan det være en lettelse for forældrene, at kommunen tager ansvaret for anbringelsen. En leder beskriver det således:

"Det jeg indimellem kan opleve, det er, at der er nogle forældre, som egentlig godt ved at det er det rigtige - og kan give udtryk for det - men de har svært ved at erkende, at de ikke selv magter opgaven med at have deres barn boende. Og hvis barnet heller ikke selv ønsker at være anbragt, så kan det være svært for forældrene at sige "det mener vi, du skal" og så kan det være nemmere, at det er kommunen, der har taget den beslutning. Det fralægger dem et ansvar og en beslutning."

(Leder)

Den unges fravalg grundet signalværdi

En sagsbehandler beskriver, at det for den unge kan være svært at forlige sig med det "at være anbragt" samtidigt med, at denne gerne vil flytte hjemmefra:

"Han havde ikke noget imod at flytte hjemmefra. Men han vil ikke være anbragt. Den identitetsmarkør kunne han ikke lide."

"En [ung, der blev anbragt] havde meget en identitet af at være ung anbragt. Det havde han ikke lyst til at have. Han havde ikke noget imod at flytte hjemmefra. Men han vil ikke være anbragt. Den identitetsmarkør kunne han ikke lide [...] Hele den unges netværk er anbragt og [den unge] vil ikke være med i den gruppe, fordi [den unge] kunne se hvilken vej det gik - de er så også kriminelle. [Den unge] vil hverken være anbragt eller være kriminel. [Den unge] synes, det hang sammen."

(Sagsbehandler)

MANGLENDE INFORMERET SAMTYKKE ELLER TVIVLSOMT SAMTYKKE

§ 58, stk. 2, i serviceloven gør det muligt for kommunen at indstille til en anbringelse uden samtykke, selvom der foreligger samtykke fra forældre og/eller barnet, der er fyldt 15 år. Denne bestemmelse kan kommunen vælge at gøre brug af, hvis den er i tvivl om, hvorvidt forældrene eller den unge, som er fyldt 15 år, kan give et informeret samtykke. Kommunen kan også gøre brug af bestemmelsen, når samtykket fra forældre eller den unge er tvivlsomt.

INFORMERET SAMTYKKE

Forældremyndighedsindehaveren og barnet, der er fyldt 15 år, skal være enige i og forstå formålet med anbringelsen.

Manglende informeret samtykke

Kommunen kan vurdere, at forældrene, eller den unge over 15 år, ikke er i stand til at give et informeret samtykke i sager, hvor forældrene er kognitivt svage. I sådanne tilfælde kan indstillingen til anbringelse uden samtykke sikre forældrenes retsstilling. Ved at indstille til anbringelse uden samtykke sikrer forvaltningen, at forældrene får aktiveret de rettigheder, der følger af bestemmelsen. Blandt andet ret til gratis advokatbistand og prøvelse af sagen i børn og unge-udvalget.

I en kommune beskriver sagsbehandlerne, at de er blevet mere opmærksomme på, hvornår den unge er i stand til at give samtykke, og at denne skal samtykke:

”Tidligere har man ikke gået så meget op i samtykke fra denne målgruppe [unge med funktionsnedsættelse, der ikke var i stand til at give informeret samtykke]. Det er et område, som vi er i gang med at finde ud af. I og med at vi er børn og unge-området, der går på tværs til voksenområdet, så det vil dreje sig om unge, når de skal flytte i botilbud, når de bliver 18 år, så vil de høre under den målgruppe, som hedder § 129, hvor man siger, at de ikke ville kunne samtykke til at bo på et botilbud på grund af funktionsnedsættelsen. De vil som udgangspunkt heller ikke kunne samtykke til at være anbragt. Det er en konkret vurdering, hvorvidt det er en informeret samtykke. Det er noget, som vi også kommer til at se fremadrettet.”

(Sagsbehandler)

EKSEMPEL FRA SAGSGENNEMGANG: MANGLENDE INFORMERET SAMTYKKE FRA FORÆLDRE

Sagen handler om et barn med medfødt fysisk handicap, hvis enlige forælder også har psykiske lidelser. Grundet barnets funktionsnedsættelse bevilger kommunen forud for afgørelsen om anbringelsen forskellige former for handicapkompenserende støtte såsom hjælpemidler, boligtilpasning, transport og særlig træning (§ 112, § 116, § 117, § 44 jf. § 86.2) samt ledsagelse til denne træning (§ 45) og særlig støtte i skolen (§ 46). Grundet udfordringer i hjemmet knyttet til forælders manglende forældreevne bevilges der efter udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse (§ 50) familiebehandling med særlig fokus på forælders udfordringer (§ 52.3.3), kontaktperson til henholdsvis barnet og forælderen (§ 52.3.6), netværksaflastning (§ 52.3.5) og forælder modtager særlig behandling i psykiatrien. Efter øget bekymring og manglende fremskridt samt indlæggelser af forælder på psykiatrisk afdeling anbringes barnet uden samtykke midlertidigt hos en konkret godkendt netværkspleje (tidligere aflastning), til der er fundet en egnet plejefamilie. Anbringelsen begrundes med, at problemerne ikke kunne løses mens barnet var i hjemmet, og at forælderen ikke har evnerne til at drage den fornødne omsorg for barnet grundet egne psykiske lidelser og indlæggelser. Grundet forælders omskiftelige holdning til at give samtykke til anbringelsen, samt dennes usikre forståelse af anbringelsens formål blev det vurderet, at forælderen ikke var i stand til at give et informeret samtykke, og der derfor var behov for, at der blev truffet afgørelse om anbringelse uden samtykke (§ 58.2).

BEHOV FOR AT "TRÆKKE EN STREG I SANDET"

Tvivlsomt samtykke

En anden situation, hvor kommunerne anvender § 58, stk. 2, er, når der opstår et mønster i sagen, hvor forældrene giver og trækker deres samtykke til en anbringelse gentagende gange eller truer med det. I disse sager kan der være behov for, at kommunen kan trække en streg i sandet og anbringe uden samtykke. På den måde sætter kommunen rammerne for anbringelsen og undgår, at barnet konstant er usikker på, hvor det skal bo og hvem der skal passe på det. Ved at anbringe et barn uden samtykke, kan kommunen skabe ro i barnets liv, fordi anbringelsen ikke længere er baseret på forældrenes samtykke. Flere sagsbehandlere fortæller om, hvordan et tvivlsomt samtykke kan være anstrengende for børnene og skade deres udvikling. En sagsbehandler siger for eksempel:

"Forælderen har været på grænsen til at trække samtykke. Der har været masser af møder, intensive indsatser, familievejledninger og to forældrekompetence-undersøgelser. Det gik dårligere og dårligere, og vi kunne se, at den måde som børnene agerede på og var i samvær med forælder på, forværrede børnenes tilstand. Så bliver den lagt op, fordi morens forældreevner er så skadelige. Set med barnets perspektiv, så ender det med, at denne får ro og begynder at udvikle sig. Sagen kommer efterfølgende op på børn og ungeudvalget."

(Sagsbehandler)

En anbringelse uden samtykke kan også være en hjælp for forældrene, hvis samtykke er usikkert eller ikke reelt. En sagsbehandler beskriver det således:

"Vi har også et forældrepar lige nu, hvor det svinger mellem en tvangsanbringelse eller en frivillig anbringelse. Det går meget på, at det afhænger af, hvordan barnet har det. Så når han har det svært, så har de det også svært, men når han har det godt, så vil de gerne fastholde ham. De kan derfor ikke stå fast. Vi har derfor haft mange drøftelser om, hvor det lyder som om, de trækker deres samtykke, hvor vi overvejer tvang. Dels for at tage ansvaret fra dem, fordi det også for dem fremstår som om, at de har svært ved at give samtykke. Vi har vurderet, at det er en anbringelse og hans behandlingsbehov er ekstremt stort."

(Sagsbehandler)

EKSEMPEL FRA SAGSGENNEMGANG: USIKKERHED OM FORÆLDRES SAMTYKKE TIL FRIVILLIG ANBRINGELSE OG INDDRAGELSE AF BARNET I DENNE USIKKERHED

Sagen handler om et barn med omfattende fysisk og psykisk funktionsnedsættelse, som er alene med en forælder, der lider af en række psykiske lidelser og kognitiv funktionsnedsættelse

Barnet mistrives på grund af fysisk og psykisk omsorgssvigt gennem flere år til trods for flere former for støtte i hjemmet. I skolealderen bliver barnet anbragt frivilligt i en plejefamilie og har fast samvær med forælderen, men forælderen trækker samtykket på grund af uenighed om samvær og hjemgivelse efter endt folkeskole. Herefter bliver det en anbringelse uden samtykke til barnet er fyldt 18 år.

Forælderen har været meget uenig og frustreret over beslutninger i sagen, herunder uenighed om hjemgivelse fra frivillig anbringelse. En uenighed, barnet bliver delagtiggjort i af både forælderen og dennes familie. Dette skaber usikkerhed hos barnet omkring dets anbringelse og situation generelt.

DEN UNGE ØNSKER AT BLIVE ANBRAGT

Når den unge fylder 15 år, skal denne også samtykke til anbringelsen. Blandt sager om anbringelse af unge med funktionsnedsættelser er der også sager om unge, der gerne vil samtykke, mens forældrene ikke samtykker til anbringelsen. Når det forekommer, giver det mulighed for at lempe på kravene til anbringelsen ved at anbringe i henhold til § 58, stk. 3.

§58, STK.3

Såfremt en ung, der er fyldt 15 år, erklærer sig enig i anbringelsen, kan børn og unge-udvalget uanset betingelserne i stk. 1 træffe afgørelse om at anbringe den unge uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, når anbringelsen må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges særlige behov, og problemerne ikke kan løses under den unges fortsatte ophold i hjemmet.

Flere af de interviewede kommuner har dog aldrig prøvet dette. Men i én kommune har de erfaringer hermed, og en sagsbehandler beskriver sine erfaringer med denne situation sådan:

"Hvis jeg skal kigge på de sager, som vi har i [afdelingen] lige nu, er der to, som ikke vil hjem og som er anbragt efter § 58, stk. 3. Det er faktisk det, som gør det til en tvang. For den ene skyldes det, at denne har været anbragt på grund af nogle sociale forhold i hjemmet. Samtidig har forholdet i hjemmet måske forbedret sig i løbet af årene, men den unge vil ikke hjem længere. Forældrene vil ikke samtykke - de vil fortsat have den unge hjem. Ved den anden er det nogle konflikter i hjemmet, som vi har vurderet, at man godt kan arbejde med, hvor den unge har været i aflastning. Men den unge vil ikke tage hjem fra aflastningsstedet og være i hjemmet. Og forælder vil ikke samtykke til en anbringelse."
(Sagsbehandler)

Metode

I dette bilag beskriver vi de metoder, vi har anvendt i undersøgelsen. Det drejer sig om brug af registerdata, gennemgang af 18 sager om anbringelse uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse, dialogmøde med interesseorganisationer, interview med ledere og sagsbehandlere i fire kommuner, og interview med otte forældre til børn og unge med funktionsnedsættelse, der er anbragt uden samtykke.

REGISTERDATA

Social- og Indenrigsministeriets analysekontor har bidraget med datatræk fra Danmarks Statistiks registerdata.

Registerdata er blevet brugt til at beskrive omfanget af anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse samt til at beskrive målgruppen (fordelt på større diagnosegrupper) (se kapitel 2).

Derudover har registerdata bidraget til udvælgelse af:

- Hvilke kommuner, der skulle deltage i undersøgelsen (antal anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse i kommunen)
- Hvilke sager, der skulle indsendes (på baggrund af karakteristik knyttet til anbringelsen og forløbet op til anbringelse)
- Hvilke forældregrupper (barnets diagnose), der var relevante at interviewe

SAGSGENNEMGANG

Ankestyrelsen har gennemgået 18 sager om børn og unge med funktionsnedsættelse, der er anbragt uden samtykke. Formålet med sagsgennemgangen var at få belyst, hvad der karakteriserer denne type sager og udarbejde eksempler, der illustrerer og understøtter formidlingen af undersøgelsens resultater.

Udvælgelse af kommuner til sagsgennemgang

For at belyse forløbet op til, at der anbringes uden samtykke, indkaldte og gennemgik vi i efteråret 2019 18 konkrete sager fra seks kommuner. Sagerne måtte gerne være blevet behandlet i Ankestyrelsen, men var det ikke nødvendigvis.

I første omgang blev fire kommuner udvalgt til at sende sager ind og deltage i efterfølgende interview ud fra følgende kriterier:

- Havde et relativt højt antal anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelser – så det kunne sandsynliggøres, at de havde erfaring med området og

kunne sende de ønskede sager til os. Hertil brugte vi registerdata fra Danmarks Statistik.

- Adskiller sig organisatorisk i forhold til håndtering af § 58 og er geografisk og størrelsesmæssigt forskellige.

Udvælgelse af sager til sags gennemgang

De fire kommuner blev bedt om hver at indsende fire sager, hvor der var truffet afgørelse om anbringelse uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse. Hvis kommunerne havde færre end fire relevante sager, blev de bedt om at sende dem, de havde. Såfremt det betød, at det samlede antal sager fra de fire kommuner blev mindre end 16, skulle der indkaldes sager fra flere kommuner.

Kommunerne blev bedt om at sende de nyeste afgørelser om anbringelser uden samtykke, der opfyldte følgende kriterier:

- Sager om anbringelser uden samtykke af børn med betydelig og varig funktionsnedsættelse (efter § 58 i serviceloven).
- De fire sager om anbringelse uden samtykke efter § 58 skulle udvælgelse fra 1. oktober 2019 og bagudrettet.
- Den nyeste (afgjorte) sag skulle vælges først og derefter blev kommunerne bedt om at bevæge sig bagud i tid indtil, de havde identificeret fire sager, der levede op til udvælgelseskriterierne.
- Såfremt kommunerne havde fire (eller flere) sager, skulle de udvælge sagerne sådan, at de så vidt muligt fordelte sig på de følgende sagstyper:
  - Sagstype A: Sager, hvor barnet eller den unge er anbragt uden samtykke efter § 58, stk. 1, og hvor barnet, den unge og/eller familien har modtaget støtte forud for anbringelsen.
  - Sagstype B: Sager, hvor barnet eller den unge er anbragt uden samtykke efter § 58, stk. 1, og hvor kommunen ikke har haft kendskab til sagen forud for anbringelsen.
  - Sagstype C: Sager, hvor barnet eller den unge er anbragt uden samtykke efter § 58, stk. 2.
  - Sagstype D: Sager, hvor der forud for anbringelsen uden samtykke har været en frivillig anbringelse. Hvis der var mere end en sag for hver sagstype, skulle kommunerne vælge den sag, hvor der senest var truffet afgørelse. En sag kunne opfylde flere af ovennævnte kriterier på samme tid. Kriterierne er ikke gensidigt udelukkende.

Da flere af indkaldelseskommunerne meldte tilbage, at de havde svært ved at identificere fire sager hver – og det samtidigt blev besluttet at udvide sags gennemgangen til 18 sager – så blev

der indkaldt sager fra yderligere tre kommuner, som havde en relativ høj andel af børn med funktionsnedsættelse anbragt uden samtykke. Kommunerne beskrev, at de ikke havde mange af sagerne, men at der muligvis kunne være et mørketal af anbringelsessager på almenområdet, hvor man ikke havde registreret barnets funktionsnedsættelse. Disse ville dog af selvsamme årsag være meget vanskelige at finde. Resultatet af sagsindkaldelsesforløbet blev, at seks kommuner bidrog med i alt 18 sager.

Relevante sagsakter

Kommunerne blev bedt om at sende os alle relevante akter i den enkelte sag, hvilket ville sige hele journalen, eventuelle skriftlige afgørelser, børnefaglige undersøgelser og opdateringer, handleplaner, referat fra afholdte børnesamtaler og notater fra opfølgninger.

Gennemgang af sager

Gennemgangen af de indkaldte sager var ikke en juridisk vurdering af lovmedholdeligheden i sagerne, men en analytisk sagsgennemgang om, hvad der var sket i sagen, før barnet eller den unge med funktionsnedsættelse blev anbragt uden samtykke. Der var tale om en systematisk gennemgang på baggrund af et analyseskema.

Sagsgennemgangen havde fokus på forløbet op til anbringelsen uden samtykke:

- Om barnet eller den unge og/eller familien har modtaget støtte forud for anbringelsen uden samtykke, og i så fald hvilken støtte de i så fald har modtaget
- Dialogen/samarbejdet mellem kommunen og forældrene forud for anbringelsen uden samtykke, i det omfang det er muligt at belyse via sagsakterne
- Hvad kommunen har gjort for at indhente samtykke fra forældrene og hvis det er relevant fra den unge, der er fyldt 15 år, i det omfang det er muligt at belyse via sagsakterne

Case- og sagseksempler på baggrund af sagsgennemgang

På baggrund af sagsgennemgangen udarbejdede vi anonymiserede casebeskrivelser baseret på en gennemgang af flere sager således, at de gengiver overordnede tværgående fund i sagerne. Casebeskrivelserne indgik som interviewmateriale til interview med kommunerne med det sigte at kvalificere og understøtte interviewene således, at informanterne kunne tale om egen praksis i relation til eksemplet i casen. Derved kunne man tale om emner og problemstillinger, som der ikke nødvendigvis var taget højde for i interviewguiden, men som fremstod tydelige for informanterne, når de læste casebeskrivelserne. Idéen var

at bringe interviewene ud over den ramme, som en prædefineret semistruktureret interviewguide udgør. Herefter udvalgte vi tre casebeskrivelser og tilpassede dem med input fra interview, så de kunne indgå som eksempler i kapitel 3 i rapporten ved at illustrere de tre overordnede typer af forløb op til en anbringelse uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse.

Derudover bidrog sagsgennemgangen til anonymiserede sags-eksempler til belysning af konkrete analytiske pointer i rapport. Sagseksemplerne er baseret på udsnit af enkelte udvalgte sager, som er blevet anonymiseret.

De gennemgående sager udgør ikke et repræsentativt indblik i kommunernes sagsbehandling og er derfor ikke blevet brugt til at sige noget om udbredelsen af bestemte forhold eller problematikker. Hertil er antallet af gennemgåede sager for lille.

DIALOGMØDE MED HANDICAPORGANISATIONER

For at få et initialt indblik i de udfordringer, som familier til børn med funktionsnedsættelse oplever i samarbejdet med kommunen, blev syv udvalgte handicaporganisationer inviteret til et indledende dialogmøde. Handicaporganisationerne blev udvalgt, så de repræsenterede en bred vifte af både fysiske og psykiske funktionsnedsættelser, der kan falde i kategorien af betydelige og varige funktionsnedsættelser. Organisationerne blev bedt om bidrage med deres erfaringer om anbringelser uden samtykke blandt deres medlemmer.

Formålet med dialogmødet var at få baggrundsviden samt input til, hvilke temaer der kunne være relevante at belyse i interviewene med hhv. kommuner og forældre. Organisationerne var inden dialogmødet blevet informeret om, at deres udsagn ikke ville indgå i den endelige rapport og deres input alene ville være inspiration til interviewguide, men at de derudover ikke fik indflydelse eller medbestemmelsesret over udformningen af interviewguiden. Ligeledes blev den endelige interviewguide ikke sendt i høring blandt organisationerne.

To af de syv inviterede organisationer indvilligede i at deltage i dialogmødet; en organisation, der repræsenterede en psykisk funktionsnedsættelse og en organisation, der repræsenterede en fysisk funktionsnedsættelse. Én organisation blev der efterfølgende afholdt et selvstændigt dialogmøde med. Flere af de inviterede organisationer meldte afbud til dialogmødet, da de ikke havde erfaring med anbringelser uden samtykke blandt deres medlemmer. En organisation, der meldte afbud, pointerede dog at de havde en vis erfaring med frivillige anbringelser blandt deres medlemmer.

Selve dialogmødet, som varede to timer, foregik ved at undersøgelsen, og dens sigte, først blev præsenteret grundigt for repræsentanterne for de deltagende organisationer. Herefter fik organisationerne mulighed for at byde ind med deres erfaringer og perspektiver i en løst struktureret interviewform.

INTERVIEW

I foråret 2020 gennemførte vi interview med sagsbehandlere og faglige ledere i fire kommuner og otte forældre til børn og unge med funktionsnedsættelse, der er anbragt uden samtykke. Formålet med interviewene var, at få belyst kommunernes praksis og kommuners og forældrenes erfaringer og overvejelser i forbindelse med denne praksis.

Interview med kommuner

For at belyse praksis og overvejelser om at anbringe børn og unge med funktionsnedsættelse uden for hjemmet uden samtykke gennemførte vi kvalitative interview med sagsbehandlere og faglige ledere i fire kommuner.

Udvælgelse af kommuner

Interviewkommunerne blev udvalgt ud fra de kommuner, som også havde indsendt sager til sagsgennemgangen. For at sikre, at kommunerne havde tilstrækkelig erfaring med området, blev de udvalgt efter, at de havde et relativt højt antal anbringelser uden samtykke af børn og unge med funktionsnedsættelse. Vi tilstræbte desuden en spredning i forhold til kommunistørrelse og geografisk placering. Kommunerne blev udvalgt på baggrund af opgørelser fra Analysekontoret i Social- og Indenrigsministeriet samt Ankestyrelsens viden om kommunernes registreringspraksis på området.

Temaer

Interviewene skulle give viden om:

- Hvornår kommunerne anbringer børn og unge med funktionsnedsættelse uden samtykke
- Hvorfor de anbringer børn og unge med funktionsnedsættelse uden samtykke
- Hvilke overvejelser de gør sig, i forhold til forløbet forud for, at et barn eller en ung med funktionsnedsættelse anbringes uden samtykke. Herunder hvilken form for hjælp og støtte familien har modtaget inden anbringelsen, og hvordan de er blevet inddraget.

Formen på interviewene

Interviewene foregik i kommunerne hovedsageligt som gruppeinterview med to til fire medarbejdere ved hvert interview. I tre tilfælde interviewede vi en enkelt leder.

Alle interviewene blev gennemført som semistrukturerede interview. Det vil sige, at interviewene tog udgangspunkt i en interviewguide, men at vi samtidig har forholdt os åbent til, at nye relevante temaer og spørgsmål kunne dukke op undervejs. I sidste del af interviewene med sagsbehandlerne blev de desuden bedt om at forholde sig til en række cases (som ovenfor beskrevet).

Bearbejdning af interviewene og høring

Interviewene blev optaget og derefter transskriberet i deres fulde længde. Interviewtransskriptionerne blev herefter systematisk kodet med afsæt i et kodetræ, der bygger på temaer og spørgsmål fra interviewguides, samt analysetemaer, der er opstået i, og på tværs af, interviewene.

Citater og relevante uddrag af rapporten, hvor vi refererer fra specifikke interview, har været sendt i faktuel høring hos informanterne.

Interview med forældre

Vi gennemførte enkeltinterview over telefon med ti forældre til børn og unge med funktionsnedsættelse, der er anbragt uden samtykke. To af disse interview måtte udgå, da de ikke levede op til kriterierne for udvælgelse af forældreinformanter.

Kontakt til forældrene

Kontakten til forældrene formidles gennem hhv. interesseorganisationer, advokater og kommuner, hvilket skulle sikre interview, der dækker et bredt spektrum af forældreoplevelser. Intentionen ved at gå igennem både kommuner og handicaporganisationer var, at vi derved håbede at kontakt til forhold med forskellige oplevelser af forløbet op til anbringelsen uden samtykke. I praksis viste det sig meget svært at rekruttere forældreinformanter gennem kommunerne, og de fleste blev rekrutteret gennem handicaporganisationerne.

Det er værd at bemærke at det var en stor udfordring at skaffe forældreinformanter til undersøgelse. Ingen af handicaporganisationerne var i stand til at skabe kontakt til mere end tre forældre, så der var ikke grundlag (og behov) for at fravælge forældreinformanter, der levede op til kriterierne for deltagelse i undersøgelsen. Da et par af forældrene, som der var formidlet kontakt til gennem handicaporganisationerne, ikke levede op til kriterierne for at deltage i undersøgelsen, og organisationerne ikke var i stand til at formidle kontakt til flere forældre, så valgte vi at søge kontakt til forældre gennem advokater med erfaring med anbringelsessager.

Fordeling af informanter på rekrutteringskanal:

- Otte forældreinformanter gennem handicaporganisationer
- Én forældreinformant gennem kommune
- Én forældreinformant gennem advokat

Vi bad såvel kommuner som handicaporganisationer om at udvælge forældre, der ville kunne indgå konstruktivt i et interview om deres oplevelser og overvejelser om anbringelsen. Formålet var at så vidt muligt at sikre, at vi kun kom i kontakt med forældre, der ville kunne magte at tale om anbringelsen af deres børn. Dette var vigtigt ud fra et etisk perspektiv, da der ikke ville være nogen opfølgning på samtalen.

Vi bad desuden kommunerne og handicaporganisationerne om at sende et informationsbrev om interviewet til forældrene. I brevet havde vi beskrevet formålet med interviewet, temaerne og formen. Vi frabad os at handicaporganisationerne aktivt søgte efter forældre via sociale medier, da vi ønskede at handicaporganisationerne skulle have en gatekeeperfunktion og fungere som "garant" for at forældrene ville være i stand til at tale med os om et følsomt emne. Denne kontrol ville de ikke have, hvis alle kunne melde sig via sociale medier.

Kriterier for udvælgelse af forældreinformanter

Forældrene skal have fået deres barn med betydelig og varig funktionsnedsættelse anbragt uden samtykke inden for de sidste to år. Ved at sætte en relativt afgrænset tidshorisont for hvornår anbringelsen skal være sket, så var håbet at detaljerne i forløbet stadig ville være i frisk erindring hos forældrene. To forældre blev fravalgt til undersøgelsen, da det under interviewene kom frem at de ikke opfyldte kriterierne for deltagelse. Én forælder blev fravalgt, da vedkommende ikke havde et barn med funktionsnedsættelse, men selv havde en funktionsnedsættelse. En anden forælder blev fravalgt, da anbringelsesforløbet lå for langt tilbage i tiden.

Temaer

Interviewene med forældre og med interesseorganisationerne skulle give viden om:

- Forældrenes overvejelser om ikke at samtykke til anbringelse
- Forløbet op til anbringelsen uden samtykke

Formen på interviewene

Interviewene foregik som telefoninterview. På den måde var det muligt at lægge interviewene på de tidspunkter, der passede forældrene bedst. Dette var ud fra hensynet til, at forældrene skulle deltage i interviewene i deres fritid. Interviewene varede mellem 45 minutter til halvanden time og fulgte en semistruktureret interviewguide.

Bearbejdning af interviewene og høring

Interviewene blev optaget og derefter transskriberet i deres fulde længde. Interviewtransskriptionerne blev herefter systematisk kodet med afsæt i et kodetræ, der bygger på temaer og spørgsmål fra interviewguides, samt analysetemaer.